

שיעור בעניני
פרשת השבוע
שיעור מסילת ישרים
שיעור מ"ג (ג)

מדור משפחת שענבערגער

שיעור בעניני פרשת השבוע פרשת שלח

בעיר לעיקוואד יע"א – שנת תשפ"א לפ"ק

שורש טעות המרגלים בסוד ירושת הארץ ע"ד מתנת חינם, מדרגת ענוותנותו של משה, והמסתעף

עוד נודע כי לאה הינה בבחי' ענווה, ורחל הינה בבחי' יראה (ע"ס של"ס פ"ג), ועפ"ז נימא כי משה שלח את המרגלים לתור את הארץ בבחי' ענווה, ולכך נמי אמר להם "וראיתם את הארץ מ"ה הוא" (פסוק י"ט), ועד"ז נקט משה כמה פעמים לשון "מה" בדברו אליהם, כגון "ומה הארץ וכו', ומה הערים" (פסוק י"ט), ו"מה" הוא לשון ענווה, ע"ד "ונחנו מה" (שמות טו, ז; מולין פט). וכן כתיב "ויתורו את ארץ כנען", ו'כנען' מורה ג"כ על הכנעה וענווה. והענווה אכן יש בה מעלה יתירה מן היראה, וכדאיאתא בירושלמי (שם פ"א ה"ג), דמה שעשתה חכמה עטרה לראשה, דכתיב "ראשית חכמה יראת ה'" (תהלים קי"א, ז), עשתה ענווה עקב לסוליתא, דכתיב "עקב ענווה יראת ה'" (משלי כג, ד). ובכך ביאר האריז"ל (ס"ט) את מאמר חז"ל (נכוח לג:), "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה" (דברים י, יג), אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא, אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא. והיינו לומר כי לגבי משה שהיה "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (נמדנר יג, ג), אכן היראה מילתא זוטרתא היא. וי"ל נמי כי משה אמר פסוק זה אל דור באי הארץ, שהם דור של יראה, והם לא זכו לבוא אל ארץ ישראל בבחי' ענווה, ולכך אמר להם משה, "מ"ה ה' אלקיך שואל מעמך", "מה" היינו ענווה, דאליכא דאמת שואל הקב"ה מהם את הענווה, ואשר לגבי ענווה אכן היראה מילתא זוטרתא היא, דהיראה הינה עקב לסנדל הענווה כנ"ל, ולכך קאמר "כי אם

א.

שילוח המרגלים הינה שליחות קשה - לבוא אל
מדרגת ירושת אר"י בבחי' משה, בחי' ענווה

"שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען" (נמדנר יג, ג), ופירש"י, שלח לך לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח. הנה מה שהקב"ה אכן לא ציוה על שילוח המרגלים, היינו בפשטות מכיון שהיה זאת שליחות קשה ביותר, וכדחזינן כי למעשה לא הצליחו המרגלים בשליחותם. ועצם ענין שליחות זו הוא, דהנה ישנם הרבה מדרגות ובחי' בירושת ארץ ישראל, ולא כל אנפין שווין, וה"נ שילוח המרגלים בא בכדי להמשיך מדרגה נעלית יותר של ירושת הארץ, ואשר ע"פ מדרגה זו יכולים היו גם משה רבינו ודוד דעה לבוא אל ארץ ישראל. והיינו ע"ד מה שכתב האריז"ל (ליקו"ט של"ט), כי ארץ ישראל הינה בבחי' מלכות, והמלכות יש בה בחי' לאה ובחי' רחל, ומשה רבינו שלח את המרגלים "ליתור א'ת ה'ארץ" (ס"ט פסוק ט"ז) ר"ת לאה, אך למעשה השיגו בה המרגלים רק את מדרגת רחל, דכתיב "ויבואו עד ר'חוב ל'בוא ח'מת" (פסוק כ"א), ר"ת רחל. ונודע מה דאייתא בזוה"ק (מ"א קנ"ג), כי בחי' רחל היינו בחי' מלכות, בחי' שמיטה, בחי' עלמא דאתגליא, ולמעלה ממנה באה בחי' לאה שהינה בבחי' בינה, בחי' יובל, בחי' עלמא דאתכסיא.

ענייני פרשת השבוע - פרשת שלח

בעת ההיא לאמר וכו', אעברה נא ואראה את הארץ הטובה" (סג ג, כג"כ), ופירש"י, אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם, אע"פ שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם. וע"ד הרמז נימא, כי "ואתחנן" בגימ' 'נחלה בלי מצרים', ואשר זהו ענין השבת (שנמ קיט). וה"נ השבת הינה מתנה טובה הבאה במתנת חנם (שנמ י), והשבת הרי הינה תכלית כל מעשה בראשית, והרי לך כי תכלית מעשה בראשית בא בגדר מתנת חנם, וה"נ ירושת ארץ ישראל באה גם היא במתנת חנם כנ"ל.

ועד"ז נתבאר במקום אחר ענין איסור "לא תחנם" (דנ"ס ז, ט), שדרשו בו חז"ל כמה דרשות (ע"ז כ), לא תתן להם חנייה בקרקע, שאסור למכור לעכו"ם קרקע בארץ ישראל. ושלא ליתן להם חן, לומר כמה עכו"ם זה נאה. ושלא ליתן להם מתנת חנם. ונתבאר כי ענין כל דרשות אלו אחד הוא, שלא ליתן חן לאומות העולם, ואשר מי שיש לו נשיאות חן כמור"כ נותנים לו מתנת חנם, ומצד זה נמי אסור ליתן להם חנייה בארץ ישראל, דירושת הארץ באה ע"ד מתנת חנם כנ"ל, והקב"ה נותנה רק למי שנושא חן בעיניו. ולכן אסור ליתן חן לעכו"ם, ואשר בכך נמצא כי יש מקום ליתן לו מתנת חנם, וה"ז ג"כ כאומר שיש לו חלק בארץ ישראל, ונמצא כי כל דרשות אלו עניינם אחד.

ומעתה הנה ענין מתנת חנם אכן הוא בגדר סוד כמוס, ולא נודע איך הוא פועל, דזהו כנגד כל יסוד ענין הבריאה, שהרי העולם לא נברא אלא בכדי שלא יקבל האדם את שכרו כנהמא דכסופא, במתנת חנם, וע"ד "שונא מתנות יחיה" (משלי טו, כו), ועל כך באה כל העבודה בהאי עלמא, ושוב נמצא כי כל ענין מתנת חנם הוא נגד כל תכלית הבריאה. וכלפי סוד זה אכן נאמר "כבוד אלקים הסתר דבר", וסוד זה עתיד עוד להתגלות, ועיקר גילוי יהא לעתיד לבוא.

ובכלליות הדברים נמשך סוד זה מענין מה דתנן (סנהדרין ג), כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ" (ישעיה ס, כג), ופשטות כוונת פסוק הוא על ירושת ארץ ישראל, אך חז"ל דרשוהו לגבי עולם הבא, דכל איש ישראל יש לו חלק בעולם הבא, ואי אפשר לו לאבד אותה. ומה שהפסוק מכנה את העולם הבא בשם "ארץ", ה"ז מורה על כי בארץ ישראל אכן מתגלית נקו' זו אשר עליה נאמר "ועמך כולם צדיקים".

וה"נ נימא כי מה שמשא רבינו התחנן לבוא לארץ ישראל במתנת חנם, היינו לומר כי הוא ביקש לעמוד על סוד מתנת חנם, ולכן לא תלה משה בקשה זו במעשיו הטובים, אלא הוא ביקש מאת המקום מתנת חנם. אמנם הקב"ה דחה אותו מלקבל חלק בארץ, כאמרו אליו "רב לך" (דנ"ס ג, ט), והיינו לומר כי אתה אינך כשאר כל אדם מישראל, שהרי הינך אדם גדול, והעולם הבא שלך נמשך אליך מחמת רוב גדולתך, ומכח היותך צדיק גדול. ומעין זה פירש"י, "רב לך", הרבה מזה שמור לך, רב טוב הצפון לך. ושוב אי אפשר לך להיכנס

ליראה", דאם תהא להם ענווה, שוב תבוא להם היראה בנקל. ועכ"פ נמצא כי משה ביקש לבוא אל מדרגת ירושת הארץ בבחי' לאה שהוא ענין ענווה, אולם המרגלים הלכו בה מצד היראה, בבחי' רחל, ולכך אכן נכשלו בדבר זה, בנפלים אל יראות ונפולות, כענין פחדם מן העמלקי והכנעני וכדו'.

ושליחות המרגלים אכן היתה שליחות קשה, וזאת מכיון שמצב העולם לא היה מוכן ממש לכך שיוכלו לירש את הארץ ע"פ מדרגת משה רבינו, וכבר היו כמה סימנים לכך שלא יוכל משה להיכנס לארץ, וכגון הא דכתיב "עתה תראה אשר אעשה לפרעה" (שמות ג, א), ודרשו חז"ל (סנהדרין קיט), במלחמת פרעה אתה רואה, ואי אתה רואה במלחמת ל"א מלכים. וכן אלדד ומידד התנבאו במחנה (נמדנ"י יב, ט), באמרם משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ (ספרי טז). ובכל זאת היתה עדיין תקוה שיוכלו להתגבר על כך, ומשה יוכל לבוא לארץ ישראל, אך למעשה היה זאת שליחות קשה.

ירושת הארץ בבחי' מעשה בראשית - "כבוד אלקים הסתר דבר", סוד מתנת חנם

ונבוא לבאר את בחי' לאה, בחי' עלמא דאתכסיא, ואשר נתבאר כי זהו מדרגת ירושת ארץ ישראל בדרגת דמשה. בהקדם, דהנה אמרו חז"ל (סנהדרין כ"ג, א), לא היה צריך להתחיל התורה אלא מ"החודש הזה לכם" (שמות יב, ט), שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח ב"בראשית", משום "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים" (פסליס ק"א, ו), שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גויים, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו. והנה ממאמר זה נמצא, כי כל מה שנכתב ענין מעשה בראשית בתורה, ה"ז לאפוקי מטענת הגויים על ירושת הארץ באמרם לסטים אתם, וה"ז מורה על כי כלליות מעשה בראשית יש להם שייכות יתירה אל ירושת הארץ, וכדיבואר.

והנה בענין מעשה בראשית אמרו חז"ל (נר"י ט, א), דמתחלת הספר ועד "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" (נלאש"י א, א), "כבוד אלקים" הוא, "הסתר דבר", מכאן ואילך "כבוד מלכים חקור דבר" (משלי כה, ג). ונמצא כי כל ענייני מעשה בראשית הם בבחי' "הסתר דבר", ומאחר שנתבאר כי ירושת הארץ יש לה שייכות אל מעשה בראשית, וה"ז מושרש במעשה בראשית, שוב נמצא כי כמור"כ מדרגת ירושת הארץ כנכון בא גם הוא בבחי' "הסתר דבר".

וביאור הענין הוא, בהקדם, דהנה מצינו כתוב להדיא כי עיקר ירושת הארץ באה לכלל ישראל ע"ד מתנת חנם, דכתיב "כי לא בצדקתך ה' אלקיך נותן לך את הארץ הטובה הזאת לרשתה" (דנ"ס ט, ו), וכמור"כ משה רבינו ביקש לבוא לארץ ישראל במתנת חנם דייקא, דכתיב "ואתחנן אל ה'

ענייני פרשת השבוע - פרשת שלח

ומשה רבינו השווה טענה זו אל כפיות הטובה של אדם הראשון, באמרו "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל" (נלאשים ג, יג), דכפיות טובה זו באה ג"כ ע"ד הנ"ל, שהרי האשה שנתן ה' לאדם הראשון הינה חוה, ויש בה ג"כ בחי' לאה שעניינה בבחי' ענווה, ובחי' רחל שעניינה בבחי' יראה, ושוב כאשר באה חוה לפתות את אדם הראשון לאכול מעץ הדעת, אזי היה לו לאחוזו בחוה זו שבבחי' ענווה, והיה לו לבקש מאתו ית' 'תן אתה', בכדי שלא יכשל בחטא זה, ואשר אם היה האדם מבקש יראת שמים, והיו נותנים לו יראת שמים, אזי היה נחשב כי יראת שמים זו באה אליו בדרך מתנת חנם, ושוב היה האדם בא גם לידי ענווה, שהרי אין לו במה להתגאות, מאחר שהוא משיג כי היראה באה לו בדרך מתנה, ובכך היה נחשב כי האשה שנתן לו הקב"ה אכן הינה בבחי' ענווה. וכמו"כ יראה זו הבאה אל האדם במתנת חנם, ואשר על ידה הינו בא ג"כ לידי ענווה, הנה זהו שורש היראה כנכון, ועל כך אמרו חז"ל כי מה שעשתה חכמה עטרה לראשה, עשתה ענווה עקב לסולייטא, דהחכם משתדל בעצמו לבוא לידי יראת שמים, אך העניו מתעלה למעלה ממנו, והוא משתדל לבוא אל היראה הבאה בדרך מתנה, ואשר ענווה זו אכן הינה בבחי' סוד שאי אפשר להשיגה כנ"ל. ועכ"פ נמצא כי כאשר אמר אדם הראשון "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל", ה"ז נחשב לו לכפיות טובה, ובבחי' זו ממש באה ג"כ טענת משה על ישראל, שהינם כפויי טובה על שלא בקשו 'תן אתה', לבוא לידי יראה ע"ד מתנה.

ובכך מבואר ביתר עומק מאמר חז"ל הנ"ל, דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שנאמר "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה". אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא, אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא. דהנה מצד דרך העבודה דעלמא אכן נחשב כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, אך 'לגבי משה', והיינו ע"פ הדעת דמשה העומד על כך אשר ניתן לבקש גם על יראה, שוב יראה מילתא זוטרתא היא, דמאחר שניתן לקבלה בדרך מתנה, שוב אין זה דבר גדול כ"כ לבוא לידי יראה. והיינו דקאמר "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה", דהא גופא שואל השי"ת מעמך, שתבוא לידי הכרה כי היראה מילתא זוטרתא היא. ונמשך זאת ע"י "מ"ה ה' אלקיך שואל מעמך", והיינו ע"י מידת הענווה שהיא דעתיה דמשה כנ"ל, דמכח מידה זו בא האדם לידי הכרה כי כל עבודתו שלו אינה אלא מתנה מן השמים, ושוב יכול הוא לבקש גם על יראה, ומעתה נחשבת היראה למילתא זוטרתא.

ושבת זה של משה שהיה "עניו מאד מכל האדם" נאמר לאחר שזכרם ומהרן דברו בו על שפירש מן האשה (נמדנר יב, ב), ופרישות זו הינה מעין מה שמשה לא נכנס לארץ, שהרי ארץ ישראל הינה בחי' מלכות, בחי' אשה, ונתבאר כי המלכות ע"פ מדרגת משה הינה עדיין סוד כמוס שלא נתגלה בעולם, וע"ד דעתיה דמשה שהינה דעת נעלמת ביותר, והיא עדיין לא נתגלתה בעולם עד לעתיד לבוא, ולכך הוצרך משה לפרוש מן

אל ארץ ישראל אשר ירושתה באה במתנת חנם, ושלא ע"פ גדר "רב לך". והרי לך כנ"ל, דאמיתת ירושת הארץ ושכר עולם הבא ה"ז השגה עמוקה הבאה כל כולה ע"ד מתנת חנם.

סוד הענווה שגם היראה באה בדרך מתנה - לעומת 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'

ושורש מידת הענווה בא גם הוא מכח סוד הנ"ל, ולכן נחשבת הענווה בבחי' עלמא דאתכסיא, דזהו סוד הבא באתכסיא. ועניינו הוא, ע"ד מה שנתבאר במקום אחר, כי אע"פ שאפשר לקרב אל השכל את ענין עניויות הצדיק, מה שהוא סבור על עצמו כי אין בו ממש, וכי הוא אינו ראוי לשום דבר, מ"מ למעשה נותר עניינו בגדר סוד, שהרי התורה אינו מצווה מעולם על האדם שיאמין לדבר שקר, ואם התורה מצוה לאדם שיחזיק עצמו בענווה, בהכרח שזהו דבר אמת, ולא ידך גיסא הרי כל מה שנשלח האדם לזה העולם אינו אלא בכדי שיהא צדיק, ושלא יקבל נהמא דכסופא, וזהו כל תפקידו בעולם, ומצד בחי' זו נמצא כי הקב"ה אומר על הצדיק כי הוא אכן ראוי, וכי יש בו ממש, וא"כ איך יתכן שיאמר הצדיק על עצמו כי הוא איננו כלום, וכי הוא אינו ראוי. ובמקום אחר באנו לקרב ענין זה אל השכל, אך למעשה בהכרח לומר כי אמיתת ענין זה הוא סוד כמוס, באופן אשר אע"פ שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (נרכות לג), והיינו שהאדם צריך לזכות במעשיו ליראת שמים, ואין נותנים לו זאת במתנה מן השמים, ועפ"י אם אכן זכה האדם להיות ירא שמים, ה"ז בא אליו מצד עבודתו שלו, מ"מ מצד סוד הענווה נחשב כי גם יראת שמים זו באה אליו בגדר מתנה, ותו לא מידי.

ומצד בחי' זו נמי מצינו בעת מתן תורה, כי כאשר נתייראו כלל ישראל מלשמוע את קול ה', אזי אמר הקב"ה, "מי יתן לבכם זה להם ליראה אותי וכו' כל הימים" (טו ה, טו), ואמרו חז"ל (ע"ז ה), אמר להן משה לישראל, כפויי טובה בני כפויי טובה, בשעה שאמר הקב"ה לישראל "מי יתן והיה לבכם זה להם", היה להם לומר 'תן אתה'. בני כפויי טובה, בני אדם הראשון שאמר "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל" (נלאשים ג, יג). ואף משה רבינו לא רמזה לישראל אלא לאחר ארבעים שנה, שנאמר "ואולך אתכם במדבר ארבעים שנה" (דניס נט, ד), וכתוב "ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועיניים לראות ואוזניים לשמוע עד היום הזה" (טו פסוק ג). אמר רבה, שמע מינה לא קאי איניש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין. והנה לכאורה צ"ב מה בא משה עליהם בטענה על שהיה להם לומר 'תן אתה', והלא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. אמנם עניינו הוא ע"ד הנ"ל, דע"פ הדעת דמשה שהיה עניו מאד מכל האדם אכן יש מקום לבקש גם יראת שמים במתנת חנם, וה"נ אחר מ' שנה, כאשר האדם עומד על דעת רבו, אזי גילה להם משה רבינו רז זה, מה שאם אמר להם השי"ת "מי יתן והיה לבכם זה להם", אזי היה להם לומר לו 'תן אתה'.

ענייני פרשת השבוע - פרשת שלח

בלבול וערבוביא (ש"י ס"ג ו' ז'), וכן ארץ שנער שנערו בה מתי מבול (שנת קי"ג), נקרא שמה בכל לשון בלבול וערבוביא (ס"ג י"א, ט), וה"נ כאשר באו לבקש על שילוח המרגלים, כתיב "ותקרבון אלי כולכם, ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ" (דברים א', כג), ופירשו חז"ל (ספרי ס"ג), להלן הוא אומר "ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם" (ס"ג ה, כ), ילדים מכבדים את הזקנים, זקנים מכבדים את הראשים, וכאן הוא אומר "ותקרבון אלי כולכם", בערבוביא, ילדים דוחפים את הזקנים, זקנים דוחפים את הראשים. ועד"ז כתב הרה"ק ר' פינחס מקאריץ ז"ע (אמרי פינחס שלח), דלכך לא נכתבו שמות המרגלים כסדר הדגלים, ולא כסדר תולדותם, והוא ע"ד "ותקרבון אלי כולכם" בערבוביא, וכאן הוא ג"כ כך.

אמנם לאידך גיסא י"ל, כי ערבוביא זו הינה תיקון לפגם המבול, דפגם המבול בא בכחי ערבוביא שהוא למטה מן השכל, דהשכל הינו דבר מסודר, ואילו בלבול וערבוביא הינם היפך השכל, שלא ע"פ הסדר, ולאידך גיסא תיקון פגם המבול בא גם הוא ע"ד ערבוביא, אלא שהוא בא ע"ד ערבוביא שלמעלה מן השכל. ועניינו הוא, דהנה נודע כי יוצאי מצרים היו גלגולי נשמות של דור המבול (שעה"פ שמות), וכאשר הם עברו בים סוף, והם נמשו ויצאו ממנו, ה"ז כדרך שנאמר לגבי משה "כי מן המים משיתיהו" (שמות ג' ז'), וזהו אחד מתיקוני נשמות דור המבול. וע"פ הנ"ל נימא, כי תיקון זה בא ג"כ ע"י הבחירה שבחר הקב"ה בכלל ישראל יוצאי מצרים מבין האומות, ואשר לגבי כלל ישראל נאמר "אהבתי אתכם אמר ה'" (מלאכי א', ג), ואילו מאז מתן תורה ירדה שנה לאומות העולם (שנת פ"ט). ועניינו הוא, דהנה נודע כי כדרך שינשם הרבה מדרגות בירושת הארץ כנ"ל, כן ישנם ג"כ הרבה מדרגות בכלליות קדושת ישראל, שהרי שני עניינים אלו באים כאחד, וכענין מה שכלל ישראל הם "גוי אחד בארץ" (ש"צ ז, כג). וה"נ נימא כי הבחירה בכלל ישראל מבין האומות באה גם היא ע"ד נשיאות חן שלמעלה ממעשי הטובים של האדם, וע"ד דכתיב "ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ", וכן ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא (סנהדרין מד), ובכחי זה נמצא כי הבחירה בכלל ישראל באה ע"ד בלבול וערבוביא שלמעלה מן השכל, דאין השכל יכול להבין את עניינו, ובכך נמשך התיקון לפגם המבול שבא ע"ד ערבוביא כנ"ל.

ובירור בחירה זו אכן בא בעת קריעת ים סוף, דהנה איתא בגמ' (ב"ב טו), דאויב בסערה חרף ובסערה השיבוהו, בסערה חרף, דכתיב "אשר בשערה ישופני" (איז ט, ז'), אמר לפניו, רבונו של עולם, שמא רוח סערה עברה לפניך, ונתחלף לך בין איוב לאויב. וביאר האריז"ל (שעה"פ נשאל), דטענה זו באה כלפי מה שנאמר בקריעת ים סוף "תרעץ אויב" (שמות טו, ו), "אמר אויב" (ש"ס פסוק ט'), וקאי על איו"ב שהיה מיועצי פרעה, וזהו שאמר אויב "תחשבני לאויב לך" (איז יג, מד), כי ב' פעמים החלפת שמי מאיוב לאויב. ועניינו הוא, דהנה איוב היה בעצם הגוי הטוב ביותר מבין כל הגויים, אך בעת קריעת ים סוף דן אותו הקב"ה כאויב, וכדאיתא בזוה"ק (מ"צ לג), כי

האשה, ולכן נמי לא היה ביכולתו ליכנס לארץ. ומהאי טעמא פירשה התורה שבח זה של משה בפרשה זו, לומר לך כי הדעת דמשה הינה בכחי ענווה ולא בכחי יראה. ואמר עוד כי משה היה עניו "מכל האדם אשר על פני האדמה", והיינו לומר כי עדיין לא היה אחד מבין כל האדם אשר על פני האדמה שהשיג את ענווה זו, ואת הזיווג והמלכות של משה, דזהו סוד כמוס של ירושת הארץ הבאה ע"ד מתנת חנם.

ומעתה הנה את סוד זה צריכים היו המרגלים להשיג בלכתם לתור את הארץ, לידע כי ירושתה כנכון באה ע"ד מתנה מן השמים, וכי גם היראה הינה מתנה מן השמים, ואילו היו זוכים לעמוד על הכרה זו, אזי לא היו נכשלים ביראות נפולות. אך מדחזינן כי המרגלים נפלו ליראה נפולה, הא ראייה כי הם השתדלו לבוא לידי יראה בדרך העבודה דעלמא, שלא ע"ד מתנה, וברוך זו אכן לא היה בידם להתגבר על ריבוי המניעות והקלי' שהתגברו על כך, ולכן באו לידי יראה נפולה. ועל כך אמר להם משה מחילה, "וראייתם את הארץ מ"ה הוא", והוא ע"ד "מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי כל הימים", וכענין "ואתחנן" במתנת חנם, וה"נ היה להם לבקש יראה זו הבאה בדרך מתנת חנם, ואזי היו מצליחים בשליחותם לבוא לידי מדרגת ארץ ישראל בכחי משה, ע"ד מידת המלכות של משה שהינו "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה".

ב.

קדושת אר"י בכחי קדושת ישראל - ערבוביא שלמעלה מן השכל, ענין קרי"ם כתיקון המבול

והנה ראשית קדושת ארץ ישראל החלה בדור המבול, שהרי ארץ ישראל "לא גושמה ביום זעם" (יחזקאל כג, כד; זמ"ס קי"ג), וה"ז מורה על כי פגם המבול לא נגע בארץ ישראל, ואשר לכן לא היה בה מבול. וכמו"כ נח שניצל מן המבול היה לו ג"כ שייכות אל קדושה זו בשורשה, דכתיב "ונח מצא חן בעיני ה'" (נח"ט ו' ט), וה"ז ע"ד מה שנתבאר כי ארץ ישראל הינה מקום החן, והיושב בה נושא חן בעיני ה', וזאת לעומת מה דכתיב בזמן המבול "ותשחת הארץ לפני האלקים" (ש"ס פסוק י"ב), וביאר בזוה"ק (מ"א ס"א), דפגם הרשעים גרם לכלליות המלכות שהינה בכחי ארץ שתאבד את חינה בעיני ה', ולכן כמעט ולא נחרב העולם. וכמו"כ נח' שמצא חן בעיני ה' מלשון נייחא המורה על שבת, כענין "וינח ביום השביעי" (שמות כ, י"א; וז"ה"ק מ"א נ"ט), והשבת הינה ג"כ בכחי מלכות, בכחי ארץ ישראל, וזו היתה מדרגת נח. ומעתה נימא כי כמו"כ המרגלים שהלכו ארבעים יום בארץ ישראל (נמדנ"ג יג, כה), ה"ז כענין ארבעים ימי המבול (נח"ט ו' ז, יג), דהם באו בעצם להמשיך בארץ ישראל את קדושה זו שגרמה בשורש הדברים שלא יבוא המבול לארץ ישראל.

אמנם למעשה נגרם היפך הענין, דשילוח המרגלים היה בכחי המבול, וע"ד מה שנודע כי 'מבול' לשון

ענייני פרשת השבוע - פרשת שלח

הזקנים ה"ז נראה כערבוביאי וחוצפה, מ"מ כאשר יתעלו אל שורש הבחירה בכלל ישראל הבאה ע"ד "ועמך כולם צדיקים", הנה בבחי' זו יתכן שיהא כל יהודי הגדול ביותר מכל ישראל, ועד כי בבחי' זו יתכן שיהא הנער גדול יותר מן הזקן. ולכך מצינו ג"כ כי תעלא בעידניה סגיד ליה (מגילה טו:), והיינו לומר כי בשעה זו נחשב אדם פלוני כי הוא הגדול ביותר, ואילו בשעה אחרת נחשב אדם אחר כי הוא הגדול ביותר, כי אלו הם בבחי' צירופי שמות שאין בהם סדר מסודר, וה"ז נראה כערבוביאי, אולם ערבוביאי זו נמשכת ממקום נעלה.

ומדרגה זו של קדושת ישראל אכן מתגלית דייקא כאשר "סר צלם מעליהם" (נמנע יד, ט), ופירש"י, כשרים שבהם מתו, איוב שהיה מגין עליהם. והיינו לומר כי כאשר הגוי הטוב ביותר בא לידי מיתה, וזאת מכיון שהוא איננו מסוגל לירש את ארץ ישראל, ה"ז מורה על כי לעומת זאת אפילו היהודי הגרוע ביותר יכול לירש אותה. ולכך נמי מסיק קרא התם, "וה' אתנו", ונודע כי בכל מקום שנאמר "וה'" היינו הוא ובית דינו (ירושלמי נכות פ"ט ס"ה), וקאי על בית דין של מעלה הדנים לומר כי כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, כדכתיב "ועמך כולם צדיקים", וזהו בית דין נעלה ביותר, ובית דין זה דן ג"כ את איוב לאויב, ומכח אותו בית דין ניתן לירש את הארץ. וזהו מדרגת ירושת הארץ שהוצרכו המרגלים להשיג, ובבחי' זו היה ביכולתם להיכנס לארץ ישראל, באופן אשר אע"פ שהם ראו קלי' גדולות המתגברות על ארץ ישראל, והם דאגו איך יכניעו את קלי' אלו, מ"מ היה להם לידע כי אין זה נוגע אליהם, שהרי "ועמך כולם צדיקים" כתיב, ונמצא כי אתם בעצמכם אינכם יודעים את הכוחות הנעלים שיש לכם, וזהו ירושת ארץ ישראל כנכון.

עומק האמת בתחילתה היוורת לברר את השקר

וע"ד הרמז, הנה נודע כי "בראשית ברא אלקים" סופי תיבות אמת, אולם ברמז זה באים אותיות אמ"ת בערבוביאי, שלא כסדרן. אך "ברא אלקים א"ת" הוא ג"כ סופי תיבות אמת, וברמז זה באים אותיות אמ"ת כסדרן, והנה "בראשית" הוא בודאי מקום נעלה יותר, וה"ז מורה על כי ישנה אמ"ת עמוקה הנמשכת בעצם ממקום נעלה ביותר, והיא אכן באה בערבוביאי, אולם אמת זו הינה מדרגה נעלית יותר של אמת, והיא נמשכת מן השורש שבבחי' "בראשית".

ועד"ז מצינו כי כאשר באו המרגלים לדבר על ארץ ישראל, פתחו את דבריהם בדבר אמת, באמרו "וגם זבת חלב ודבש הוא" (שם יג, טו), ופירש"י, דכל שקר שאין אומרים בו קצת אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו. ובעומק הדברים י"ל, כי מה שאמרו בתחילת דבריהם שבח על ארץ ישראל, ה"ז מכיון שלא היה בידם לפגום בבחי' "בראשית" אשר בו נרמז ענין ירושת הארץ ע"ד "כח מעשיו הגיד לעמו", ומצד זה היו גם הם מוכרחים לדבר בשבח ארץ ישראל. וזהו ג"כ עומק ענין המאמר הנ"ל, דכל שקר שאין אומרים בו קצת אמת בתחילתו

באותה שעה מסר הקב"ה את איוב כשעיר לעזאזל אל הס"מ בכדי שלא יקטר על ישראל, ולכן טען איוב שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאויב.

והקב"ה השיבו ג"כ בסערה, דכתיב "ויען ה' את איוב מן הסערה" (שם לט, ט), אמר לו, הרבה נימין בראתי באדם, וכל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה, שלא יהו שתי יונקות מגומא אחת, שאלמלי שתי יונקות מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם, בין גומא לגומא לא נתחלף לי, בין איוב לאויב נתחלף לי. ועומק עניינו הוא ע"ד הנ"ל, דהנה אם איוב הוא הגוי הטוב ביותר, ואעפ"כ אומרים עליו שהוא אויב, שוב בהכרח כי הכוונה היא לומר דאויב איננו יהודי, והוא חלק מאומות העולם, ואשר ההבדל בין ישראל לעמים אכן נמשך ממקום נעלה שלמעלה מן השכל, ואי אפשר להשיגו עד לעתיד לבוא, ומצד זה אכן נחשב איוב לאויב. ונרמז עניינו בסוד השערות שהם הארות המח שלמעלה מן השכל. וכמו"כ השערות באים בערבוביאי, ואפילו אם יסדרו אותם עדיין יבואו השערות בערבוביאי, ולעולם לא נוכל לומר שאין בהם ערבוביאי, וכן 'שערה' מלשון 'רוח סערה', ולהורות בא כי הם ממשיכים הארה שלמעלה מן השכל.

וקריעת ים סוף גופיה בא ג"כ ע"י מה שהולך ה' את הים "ברוח קדים עזה כל הלילה" (שמות יד, כט), והוא כענין רוח סערה הנ"ל הנמשכת מן הבחי' שקדמ"ה לעולם, דישראל עלו במחשבה (נר"י ט, ז), ומכח זה באה הבחירה בכלל ישראל אפילו במצב של "וימרו על ים בים סוף" (מסלס ק, ז), למעלה מכפי שניתן לבאר ע"פ השכל. ומצד זה נמי נודע כי קריעת ים סוף בא מכח צירופי ע"ב שמות הק' היוצאים מג' פסוקים "ויסע, ויבא, ויט" (שמות יד, יטר"ט), וצירופים אלו אין להם שום ביאור ע"פ השכל, וככלליות ענין השמות הק' שיש להם כח סגולי נעלה הפועל ע"ד סוד, והוא אינו מובן כלל ע"פ השכל, ורק בעולם הסוד ניתן להשיגו. אמנם בשלמא בעניינים שצריכים לבוא ע"ד הפשט, אזי בהכרח שיהא בהם סדר מסודר, להקדים את המוקדם, ולאחר את המאוחר, אך צירופי אותיות השמות הק' באים בערבוביאי, וה"ז נראה כי אות אחת קודמת לזולתה ללא סדר מסודר, כאשר אליבא דאמת אין בהם ערבוביאי כלל, דבעולם הסוד ניתן להשיג את צירופים אלו, אלא שזהו סוד שעדיין לא נתגלה, ורק בעולם הזה הבא ע"ד הפשט והדרש ה"ז נראה כערבוביאי.

שילוח מרגלים בערבוביאי לעמוד על קדושת אר"י והבחירה בכלל"י שלמעלה מן השכל

ומעתה הנה ביסוד הנ"ל יש ליישב ג"כ את הנהגת כלל ישראל שבאו לבקש על שילוח מרגלים בערבוביאי, ונערים דוחפים את הזקנים, וי"ל דנמשך להם זאת מאחר שבאותה שעה נצרך היה לגלות את קדושת ארץ ישראל הבאה בבחי' ערבוביאי, למעלה מן השכל, וה"נ אע"פ שמצד השכל נראה כי יש סדר בעולם, דישינם זקנים וישנם נערים, והנערים צריכים לכבד את הזקנים, ואילו כאשר הנערים באים לפני

ענייני פרשת השבוע - פרשת שלח

ומדרגה זו של "כבוד אלקים הסתר דבר" תתגלה לעתיד לבוא, וזהו ענין מה שאמרו חז"ל (פסמיס נ), לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת, אבל לעולם הבא כולו אחד, נקרא ביו"ד ה"י, ונכתב ביו"ד ה"י. והיינו לומר כי בזמן הזה מתלבש שם הוי"ה בשם אדני, ואשר שם אדני בא לומר כי הקב"ה הוא אדון העולם, ובני אדם מקבלים את אדנותו עליהם, ומצד ענין שם אדני ה"ז נחשב כי הנברא הוא שעשה מעשה לקבל את אדנותו ית' עליו, וזהו ענין הוי"ה אדני. אולם לעתיד לבא יהא השם נקרא ככתיבתו, ואזי יהא רק שם הוי"ה בעולם, ושם הוי"ה בא בעצם לומר כי הקב"ה הוא המהווה את כל ההוויות, והוא עושה את הכל, ואילו הנברא אינו עושה שום דבר, ושוב לא יצדק לומר לעתיד לבוא כי האדם הוא שקיבל את אדנותו ית' עליו, אלא אזי יתגלה כי את הכל עשה השי"ת, והכל הוא כבוד ה', שהרי אף אחד זולתו אינו עושה שום דבר, וזהו עומק גילוי כבוד ה' כנכון, ע"ד "וימלא כבוד ה' את כל הארץ".

חסרון השגת כבוד ה' כפגם העיניים, בכיית המים התחתונים

אמנם כל עוד שכבוד אלקים זה עדיין לא נתגלה, ואי אפשר להשיגו, ה"ז נחשב כפגם בענין העיניים, דכל השגה מכונה על שם ראיית העיניים, ואילו כאשר העיניים אינם רואים ומשיגים את כבוד ה', שוב צריכים הם לבכות על חסרון השגה זו. והיינו דכתיב "פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך" (שס קט, קלו), וביאר רבינו יונה (שע"מ א, טו), כי לא אמר 'על לא שמרתי תורתך', אבל אמר "לא שמרו", כי המה העיניים סבבו החטא, על כן הורדתי פלגי מים. והיינו לומר כי בכיית העיניים באה על פגמם שלהם שלא שמרו את התורה, דהם לא נהגו כנכון להביט במקום שצריך להביט בו.

ומצד חסרון זה מצינו ג"כ כי המים התחתונים הינם מים בוכים (מיקו"ז ע), ואי בספה"ק נועם אלימלך (לך לך ד"ה א"י לך לך סג), ומקורו טהור מדברי האריז"ל (ע"מ שער הכללים), כי בכיים נוט' "ב'רוך כבוד י' מ'מקומו" (יחזקאל ג, ט). ועניינו הוא, דהנה הארץ הינה בבחי' מלכות, וחלק ה"הסתר דבר" שלה הוא הים הנחשב בבחי' עלמא דאתכסיא, אמנם נודע כי ענין 'הסתר' אין הכוונה אל הסתר ממש, אלא המכוון הוא לענין סוד שאינו דבר גלוי, אך הסוד אינו מוכרח להיות נסתר ממש, שהרי לעתיד לבא יתגלו סודות התורה, ובוודאי אין המכוון לומר שלא יהא עוד בחי' סודות התורה, דגם לעתיד לבוא בוודאי יהיו סודות התורה, אלא ענין 'סוד' היינו מצד שהשגתו באה ע"י חושים פנימיים, ולא ע"י חושים חיצוניים, דכל דבר המוכן אל השכל החיצוני אינו נחשב בגדר סוד, ואילו השגה פנימית שאין השכל החיצוני עומד עליה, ואי אפשר לבארה בדברים, אלא השגתה באה ע"י שכל הנשמה, ה"ז נחשב בגדר סוד, ואף כאשר סוד זה בא בגלוי. וה"נ נימא כי המים התחתונים שהם בבחי' "הסתר דבר" של המלכות, מ"מ אליבא דאמת לא היו מים אלו צריכים להיות בגדר מים

אינו מתקיים בסופו, והיינו נמי מכיון שהאמת בתחילתה יש לה שייכות אל בחי' "ראשית", והיא משפעת יניקה אל השקר העומד בעצם במקום נמוך ביותר, ואשר רק אור גדול ונעלה יכול לירד ולהחיות מקום נמוך זה, אמנם כל מה שהמקום הנעלה משפיע חיות אל המקום הנמוך, אין זה אלא רק בכדי שסוף כל סוף יהא בכוחו לברר אותו ולהפכו למוטב, וה"נ מאחר שהשקר יונק את חיותו ממקום נעלה זה, שוב בהכרח שעוד יבוא זמן שיתברר השקר. וזהו ג"כ ענין מה שמשמע ממאמר הנ"ל, כי שקר שאומרים בו קצת אמת בתחילתו, הינו מתקיים בסופו, ולכאורה הלא השקר אין לו רגליים (עיי' שצמ קד), ואין ביכולתו להתקיים. ובהכרח לומר, כי מכיון שנמשך בו קצת אמת בתחילתו, שוב עתידה אמת זו לברר את השקר ולהפכו למוטב, וסוף כל סוף יהא לו תיקון. וה"נ המרגלים לא היה ביכולתם לומר שקר מתחילה, אלא בפתח דבריהם היו מוכרחים גם הם לומר דבר אמת.

ג.

ארץ ישראל הינה מקום גילוי כבוד ה', מדרגת כבוד הנגלה וכבוד הנסתר

והנה נתבאר כי ירושת הארץ יש לה שייכות אל מעשה בראשית שנאמר בהו "כבוד אלקים הסתר דבר", והיינו לומר כי ירושה זו יש לה שייכות אל התגלות כבוד ה', ואשר הכבוד הוא בבחי' מלכות. ולכן נמי מצינו, כי כאשר דיבר הקב"ה על ירושה זו, נאמר "ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ" (שס יח, כא). וכן נודע כי כבוד הוי"ה בגימ' ח"ן, וכבוד פעמים הוי"ה בגימ' ארץ ישראל, ואשר ארץ ישראל הינה מקום החן, והרי לן כי כבוד ה' יש לו שייכות אל ארץ ישראל.

ובענין כבוד ה' ישנם בעצם שתי בחי', דישנו בחי' כבוד הנגלה, ואשר על כך תנן (אבות פ"ו מ"א), כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו, וכבוד זה הוא בבחי' "כבוד מלכיים חקור דבר", שהרי אין מלך בלא עם, וכאשר העם מכבדים את המלך ה"ז מביא בודאי כבוד אל המלך, וה"נ הקב"ה הינו ג"כ מלך, ולכן נמשך לו בודאי כבוד מבני אדם המכבדים אותו, ומעבודת הצדיקים המכבדים אותו ית', אך עדיין אין זה בבחי' כבוד אלוקי. ולמעלה ממנו בא ענין "כבוד אלקים הסתר דבר", ועומק עניינו הוא, דהנה מצד הכבוד הנגלה הנ"ל נראה כי האדם הוא זה שמכבד את השי"ת, דמכח הבחירה שלו, וע"י מעשיו שלו, נמשך כבוד אל השי"ת, ושוב הדין נותן ג"כ ליתן לאדם שכר, ולכבודו על אשר הוא כיבד את ה'. אכן האמת היא כי אין מציאות של כבוד אחר בעולם מלבד כבוד ה', ואין שום נברא שמגיע לו כבוד מלבד הבורא, דהקב"ה הוא "מלך הכבוד" (מסליס כד, ז), וכל הכבוד שלו, ואין עוד שום כבוד אחר מבלעדי כבוד ה', ושוב מה מקום יש לומר כי הדין נותן ליתן כבוד ושכר לפלוני על שכיבד את ה', והרי כל הכבוד שבעולם שייך רק אליו ית', ותו לא מידי.

ענייני פרשת השבוע - פרשת שלח

ומעתה נימא נמי כי כדרך שחלק נשמת משה למעלה הינה כל כולה כבוד ה', ללא תערובת מעשי האדם, כן גם חלק נשמתו שלמטה היתה ג"כ כל כולה כבוד ה', ומכח זה היה משה רבינו עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, והיינו מחמת הכרה זו כי כל מעשי האדם אינם אלא מעשי הקב"ה כנ"ל. ושבת זה של משה רבינו בא כתשובה למרים ואהרן שדברו במשה על פרישותו מן האשה כנ"ל, והיינו לומר כי מה שפירש משה מן האשה ה"ו מחמת שורש ענין ענוותנותו, שהוא מצד הכרה כי כל מעשי האדם אינם אלא מעשי הקב"ה, והרי נתבאר כי לעת עתה לא ניתן לגלות סוד זה בעולם, ולכן כפי השיעור שלא נתגלה סוד זה בעולם, בהכרח שיפרוש משה מן האשה. ובוזה"ק איתא (מיקו"ז מ:), כי פרישות זו מן האשה הינה בעצם פרישות מכלליות הגוף שנגע בו בת פרעה, והיינו לומר כי משה היה איש רוחני, והוא הנהיג את דור המדבר שהיו למעלה מלבושי דהאי עלמא, דאילו לבושי עולם הזה אינם מזוככים לגמרי, ואינם לגמרי ענין אלקי, ולכן צריך האדם לברר ולזכך עצמו בעולם הזה, ולהעלות ממנו ניצו' הק', ואחד מן הדברים הנמשך מכח זה הוא, מה שהאדם צריך לזרוע חיטים, ולאפות מהם לחם, ואשר בלחם זה ישנם ניצו' קדושים, ומהם באה פרנסתו, אולם משה המשיך לדור המדבר לחם מן השמים, וזהו ענין משה משה לא פסיק טעמא, דמשה שלמטה מכוון נגד משה שלמעלה.

שורש בכיית המים התחתונים על עצם חסרון האחדות בין מעלה ומטה

והנה פירוד זה שנעשה בין המים התחתונים אל המים העליונים, ואשר מכח זה נעשו המים התחתונים מים בוכים, ה"ו בחי' הדין והייסורים שבאו לראשונה לעולם, וזהו שורש כל הייסורים והדינים שבאו אח"כ לעולם, ופירוד זה אכן נעשה ביום שני של מעשה בראשית המכוון נגד מידת הגבורה והדין. ועניינו הוא ע"ד הנ"ל, דמעיקר הדין הוצרכו המים התחתונים להיות מאוחדים עם המים העליונים, שלא יהא בהם בחי' הסתר ממש, אך למעשה נמשך פירוד ביניהם, באופן אשר בחי' "על השמים כבודו" אינו מתגלה להדיא למטה בארץ. ואף כי בודאי יש עדיין איזה דמיון ביניהם, וע"ד מאמר חז"ל (מנחות מג:), דהים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, והרי לן כי הים שהוא בחי' ההסתר שבעולם, יש לו איזה דמיון אל כסא הכבוד אשר עליו נאמר "על השמים כבודו", אך מ"מ למעשה נחשב כי המים התחתונים הינם מים בוכים, מים מלוחים, וזאת מכיון שהם נתחלקו מן המים העליונים, וכבוד ה' אינו מתגלה בהם כראוי לו.

ובשורש הדברים נמשך פירוד זה מכח מה שהמים העליונים הם בבחי' חסד המשפיע מיין דכורין מלמעלה למטה, והמים התחתונים הם בבחי' דין המשפיע מיין נוקבין מלמטה למעלה, ואילו כאשר שני חלקים אלו אינם משתווים זה עם זה, ויש פירוד בינותם, ה"ו ע"ד אשה שעניינה להעלות

בוכים, אך מכיון ש"הסתר דבר" זה נעלם לגמרי, והוא בא בהסתר ממש, לכן נעשו הם מים בוכים, ובכיה זו באה על חסרון הגילוי של כבוד ה', ע"ד "ברוך כבוד ה' ממקומו" הנאמר בלשון נסתר. וכמו"כ בכיה זו היא שורש כל הדינים וכל הייסורים, וכל שאר הדברים המביאים לידי בכיה, דכל בכיה בעולם מושרשת בענין מה שכבוד ה' בא בהסתר.

אחדות חלק הנשמה שלמטה הנאה לתקן תיקונים, עם חלקה שלמעלה שכולו כבוד ה'

וביתר הרחבה, הנה נודע כי הנשמה נחלקת לשני חלקים, דישנו חלק הנשמה שירד לארץ להתלבש בתוך הגוף, ועדיין ישנו חלק הנשמה שנתר לעמוד בשמים. ולדרכנו נאמר, כי חלק הנשמה שירד למטה היה זאת בכדי שיקנה לו קניינים בנפשו, ובכדי לזכות לעולם הבא מכח מעשיו שלו, שלא יאכל האדם נהמא דכסופא. ותכלית ירידת נשמה זו למטה הוא בכדי לתקן את הגוף, ובכדי לתקן את הצלם הנחשב בבחי' לבוש דק של הנשמה, להיותו לבוש של כבוד, ע"ד מה שרבי יוחנן קרא למאני מכבודתא (שנת קיג.), וכבוד זה בא אליו מאחר שהוא זה שעשה לבוש לעצמו. ועד"ו כתב האריז"ל (ע"מ שכ"ו פ"ב), כי כל המצוות אינם אלא לצרף ולברר הצלם והחומר, אך הצורה אינה צריכה תיקון כלל, ולא הוצרכה להתלבש בצלם וחומר רק להמשיך בהם אור לתקנם, וזהו טעם ירידת הנשמה בעולם הזה, עכ"ד. ומאחר שהנשמה אכן ביררה וזיככה את לבושים אלו, שוב הינה זוכה לכבוד, דהיא העלתה ניצו' הק', והיא קנתה שלימות לעצמה, וכל זאת הוא מצד חלק הנשמה שלמטה. אולם חלק הנשמה שלמעלה הרי אינו צריך תיקון, והוא עומד בשלימותו, ושוב נמצא כי חלק זה אין בו תערובת מעשי האדם, וכולו בא רק ע"י הקב"ה בעצמו, ועל כך נאמר "על השמים כבודו" (מל"ג קיג, ז), דכבוד ה' הוא על השמים, ואילו כבוד ה' למטה בארץ צריך בירור וזיכוך, דיש מקום שיתערב בו גם כבוד בני אדם.

אולם נודע מה שפירש המגיד ממעזריטש זי"ע (הונא נגמ"ט פ"ד ג, ג), בהא דכתיב "עשה לך שתי חצוצרות כסף" (נמדנר י, ג), ד"שתי חצוצרות" היינו שתי חצאי צורות, "כסף" שיהיו נכספים זה לזה. והיינו לומר כי ע"פ הדרגא דמשה נכספים שתי חצאי הנשמה הנ"ל זה לזה, חציה שלמטה בארץ עם חציה שלמעלה בשמים. וכן איתא בזה"ק (מ"ג קל"ט), בכל אתר דשמא אדכר תרי זמני פסיק טעמא בגווייהו, כגון "אברהם אברהם" (נראשית כג, א), "יעקב יעקב" (שם מו, ג), חוץ מ"משה משה" (שמות ג, ז), דלא פסיק טעמא בגווייהו. והיינו לומר כי בכל מקום שנזכר שם האדם בתורה שני פעמים, ה"ו מורה על שני חלקי הנשמה הנ"ל, אך בכל אתר פסיק טעמא בגווייהו, דחלק הנשמה שלמטה אינו משתווה לגמרי אל חלקה למעלה, אולם אצל משה לא פסיק טעמא בגווייהו, דמשה למטה משתווה אל בחי' משה שלמעלה.

ענייני פרשת השבוע - פרשת שלח

כנ"ל, וה"נ לכך נאמר "ויתעצב אל לבו", דהקב"ה התייאש כביכול בדור המבול מבני אדם שיבואו עוד לידי השגה זו.

אמנם בשעה זו גופא המשיך הקב"ה את נשמת משה רבינו, כדכתיב התם (פסוק ג'), "בשגם הוא בשר", ודרשו חז"ל (מולין קלט:), "בשגם" זה משה, ומשה אכן עמד על השגה זו, ד"משה משה" לא פסיק טעמא כנ"ל. וכמו"כ "בשגם" אתון ב' גשם, להורות על אחדות הגשם הבא מלמעלה למטה עם הגשם הבא מלמטה למעלה. וכן ב' גשם היינו ב' פעמים גשם אשר עה"כ ה"ז בגימ' שמים וארץ, להורות על ייחוד שמים וארץ הנעשה ע"י הגשם. ומסיק "והיו ימיו מאה ועשרים שנה", וה"נ ק"כ שנות בנין התיבה היו בבחי' בנין קומתו של משה רבינו ששנות חייו היו ק"כ שנה (דנ"ס לז, ז), ומנין זה מורה ג"כ על סוד היובל, דק"כ יובלות ישנם בשית אלפי שנין דהו עילמא, ולגבי סוד היובל נאמר "ושבתם איש אל אחוזתו, ואיש אל משפחתו תשובו" (ויקרא כה, י), והוא סוד ענין מה שכל אדם עתיד לחזור לשרשו הטוב, ואשר מכה זה נאמר "ועמך כולם צדיקים". וכמו"כ "ועמך כולם צדיקים" היינו כולם שומרי הברית, היפך דור המבול שפגמו בענין זה, ולכן "לעולם יירשו ארץ" דהיינו ארץ ישראל ועולם הבא, וכדתנן דכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.

ונתבאר במקום אחר כי זהו ג"כ ענין מה דתנן (ערכין ג'), אין פוחתין משתי חצוצרות, ומוסיפין עד לעולם. ופירשו חז"ל (שם ע"ג), עד כמה מוסיפין, אמר רב הונא עד מאה ועשרים. ודבר תימה הוא זה, איך הגבילו חז"ל את מניינו עד ק"כ, כאשר במתני' נקט 'עד לעולם'. ונתבאר כי 'עד לעולם' היינו עד עולמו של יובל (קידושין כא:), והרי ישנם ק"כ יובלות בשית אלפי שנין דעילמא, ולכך פירשו חז"ל כי מוסיפין 'עד לעולם' היינו עד ק"כ. וחצוצרות אלו רומזים ג"כ לענין חצאי צורות הנ"ל, ונרמז בו ג"כ סוד היובל שקדושתו באה ע"י השופר (שם פסוק ט'), ואשר בבית המקדש השתמשו בחצוצרות עם שופרות כאחד, דכתיב "בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'" (מלכים א', ו; ר"ה נו.). וכמו"כ ע"י השופר כבשו את ארץ ישראל, שהרי יריחו היא מנעולה של ארץ ישראל (צמ"ר טו, טו), וכיבושה בא ע"י השופר (יהושע ג, ט), וירושת ארץ ישראל כנכון אכן הינה ע"ד סוד היובל, סוד חצאי צורות, בחי' משה משה לא פסיק טעמא.

אך למעשה לא השיג משה רבינו בחיים חיותו את שלימות סוד היובל, וכדאיתא בגמ' (נדרים לט:), חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם נתנו למשה חסר אחת, שנאמר "ותחסרהו מעט מאלקים" (מלכים א', ו). ולדרכנו נאמר כי מע"ט בגימ' קי"ט, ולהורות בא כי משה השיג בחייו רק בחי' קי"ט יובלות, ואילו את היובל הק"כ השיג משה רק ביום הסתלקותו, בעת עלייתו אל "הר נבו" (דנ"ס לד, ב), אתון בו נ', אך לא היה בידו להמשיך את בחי' זו למטה, וכפי שאמר משה "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וכו', וה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה" (דנ"ס לד, ב), ונודע כי "ירדן" נוט' ירדן, וקאמר

מ"ן, והיא נפרדת מבעלה שעניינו להמשיך מ"ד, ואשר פירוד זה ממשיך עליהם צער גדול. ופשטות הצער שבו הוא, דהאשה שהינה בבחי' דין צריכה לקבל את תיקונה מבעלה שהוא בבחי' חסד, ואילו כאשר הדין נפרד מן החסד אזי הינו נעשה בבחי' דין ממש, בבחי' חושך, וזהו היפך השלימות. אולם בעומק הדברים מביא פירוד זה אל צער גדול יותר, דעצם הפירוד בין שנים הצריכים להתאחד זה עם זה ה"ז צער גדול ביותר שאין למעלה ממנו, וה"נ צער המים התחתונים על פירודם מן המים העליונים אינו רק מצד מניעת השפע שהיה להם לקבל מן המים העליונים, ע"ד מה שהדין היה צריך לקבל מן החסד, אלא זהו צער אחר לגמרי, והוא מה שהדין והחסד הם בעצם בבחי' רוא דאחד, ואילו כאשר הם נפרדים זה מזה, והאחד נחלק לשנים, ה"ז צער גדול ביותר שאין למעלה ממנו, באופן אשר אמיתת צער המים התחתונים הוא על מה שכבוד ה' למטה אינו מתאחד עם כבוד ה' שלמעלה.

וצער זה אכן הוא שורש כלליות הדינים והייסורים שבעולם, ואשר הם אינם מתאחדים לעת עתה עם החסד, וע"ד מאמר חז"ל (פסחים ג'), "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד, ט), אטו האידנא לאו אחד הוא, אמר רבי אחא בר חנינא, לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב. והרי לן כי כאשר ישנו בחי' דין שמברכים עליו ברכת דיין האמת, ולבד זאת ישנו בחי' חסד שמברכים עליו ברכת הטוב והמטיב, ה"ז חסרון בענין האחדות. ובפשטות הדברים בא חסרון זה מצד מה שמידת הדין מביא ייסורים לעולם, אך בעומק הדברים בא חסרון זה ע"ד הנ"ל, והיינו מצד עצם חסרון האחדות בין תנועת הדין הבאה ע"ד מה שהאדם משפיע מ"ן מתתא לעילא, לבין תנועת החסד הבאה ע"ד מה שהקב"ה משפיע שפע בדרך מתנה מעילא לתתא. אולם לעתיד לבוא לא יהא עוד דין כלל, אלא יהא כולו חסד, כולו הטוב והמטיב, ועל כך נאמר "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", והיינו אשר המשפיע שהוא בבחי' "ה' אחד" יתאחד עם המקבל שהוא בבחי' "ושמו אחד", בחי' מלכות, ובשורש הדברים נמשכת אחדות זו מצד ההכרה כי הכל בא אך ורק בדרך מתנה כנ"ל.

העצבות בזמן המבול על חסרון השנת מתנת חנם ע"ד רוא דאחד, מדרגת משה בבחי' זו

וכמו"כ צער גדול זה שבא על הפירוד הנמשך במקום האחדות, ועל ההעלמה שישנה לעת עתה על הרוא דאחד, הוא הביא ג"כ לידי מה דכתיב "ויתעצב אל לבו" (נלאש"מ ו, ו), דדור המבול אכן בקשו לקבל מתנת חנם, אמנם הם פגמו בענין זה, שהרי הם נכשלו בעוון הוצאת ז"ל, וה"ז מורה כי הם לא הבינו את ענין מתנה זו על מכונה, ובכך נמשך פגם בכלליות שורש האדם, שלא יהא ביכולתו עוד להשיג את אמיתת ענין מתנה זו כנכון. והרי חסרון השגה זו הוא שורש הצער שנמשך בפירוד המים התחתונים מן העליונים

ענייני פרשת השבוע - פרשת שלח

ה', וזהו שורש ענין מה שלמעשה קשה לאדם לשאת את הכבוד כראוי, וכדחזינן כי היצר הרע של כבוד נאחז ביותר בכני אדם, וכפי שכתב במסילת ישרים (פרק י"א), כי הכבוד הוא הדוחק את לב האדם יותר מכל התשוקות והחמדות שבעולם. ועד"ז בא ג"כ כל ענין חטא אדם הראשון, שהוא לא היה יכול לשאת את כבוד זה שניתן לו כדבעי, וכדכתיב "אדם ביקר כל ילין נמשל כבהמות נדמו" (שם מט, יג), והנה "יקר" הוא תרגום של כבוד, ועל כך קאמר כי האדם לא לן עם הכבוד שלו, דביום בריאתו נכשל אדם הראשון בחטא עץ הדעת, ולכן "נמשל כבהמות נדמו", דשוב צריך הגוף לעבור זיכון, ועליו למות כבהמה. ואף כי בודאי צריך לכבוד גם את הגוף, ע"ד גדול כבוד הבריות (שם נד), אמנם זהו מצד מה שהגוף עתיד לעמוד בתחיית המתים, אך למעשה בשעת מיתה עולה הנשמה למעלה, ואילו הגוף נותר למטה, באופן אשר "כבוד ה' יאספך" אינו אלא ענין רוחני בלבד.

ועד"ז נימא נמי כי הכבוד מקושר ביותר אל ענין החיים, וכנ"ל אשר הכבוד הוא לכוש הנשמה, ולכן עליו להתאחד עם הנשמה אשר ממנה תוצאות חיים, ואזי נכלל כבוד זה בכבוד ה', ובבחי' זו יכול האדם לשאת את הכבוד כנכון, ע"ד חי נושא את עצמו (שם נד), משא"כ כבוד שאין לו חיות כנכון הינו כבוד בהמי, בבחי' "רוח הבהמה היורדת למטה לארץ" (קנ"ג ג, כ"א). ונרמז עניינו באות ו' שבתבת כבוד, ואשר אות זו הינה אות חיים (מיקו"ז קי"ט), רוא דעץ החיים, ולעומת זאת כאשר מסלקים אות ו' מתיבת 'כבוד', אזי הינו נעשה כמשא כב"ד שאי אפשר לשאתו כנכון, דכבוד שאין לו חיות כנכון ה"ז משא כבד. ועל כך נמי נאמר "כבד לב פרעה" (שמות ו, יד), דהנה 'פרעה' לשון פריעה וגילוי בחיצוניות, היפך ענין "כבוד אלקים הסתר דבר", ולכן "כבד לב פרעה", דהכבוד שלו הוא דבר כבד שאין בו חיות, משא"כ בצד הקדושה נאמר "כבוד ה' יאספך", והוא ענין הוספת הו' בתיבת כבוד, להיותה בבחי' כבוד אמיתי שיש בו חיות של נשמה.

ובכדי לתקן את חטא אדם הראשון שלא היה יכול לשאת את הכבוד כנ"ל, לכן בחר הקב"ה בכלל ישראל ביציאת מצרים, ואשר תכלית יציאת מצרים היתה בכדי לבוא אל ארץ ישראל שהוא מקום כבוד ה', וכמו"כ אחר יציאת מצרים באו כלל ישראל אל מתן תורה אשר בו נתגלה כבוד ה'. אמנם על כל גילוי שכזה מתעוררים קטרוגים, וה"נ על ירושת הארץ נמשך קטרוג אומות העולם האומרים לישראל ליסטים אתם, ועל מתן תורה נמשך קטרוג המלאכים שאמרו "תנה הודך על השמים" (מל"ג ט, כ; שם פ"ט), ועי"ז נתקלקל הענין. ועיקר קלקולי דור המדבר אכן היו בענין חטא העגל שהביא קלקול במתן תורה, והוא גרם לשבירת הלוחות, ובענין חטא המרגלים שהביא קלקול בירושת הארץ, וחטא זה נחשב ג"כ כקלקול בענין יציאת מצרים, שהרי יציאת מצרים היינו היציאה מן הגלות, ואילו מכה חטא המרגלים נגזר עליהם גזירת גלות, דכתיב "וירגנו באהליהם לא שמעו בקול ה', וישא ידו להם להפיל אותם במדבר, ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם

"לא תעבור את הירדן הזה", והיינו שאין ביכולתו להוריד את בחי' שער נ' למטה. ולכן נמי ח' פסוקים אחרונים שבתורה כתבן משה בדמע (צ"צ טו), והיינו ע"ד הדמעות של המים התחתונים שהם מים בוכים, ודמעות אלו באו על שלא היה ביכולתו להמשיך למטה את שער הנ'. ואכן דמע"ה בגימ' קי"ט, ולכן נמי ישנם קי"ט פסוקים בפרשת שלח, והיא הפרשה הל"ז בתורה כמנין בכי"ה, ובצירוף בכי"ה עם דמע"ה ה"ז בגימ' יוסף, דבכיה ודמע"ה זו נמשכים על קדושת הברית, קדושת יוסף, ואשר לגבי יוסף נאמר "בן פורת יוסף" (נל"ט מט, כג), דשומר הברית יש לו חן, וזהו ג"כ החן של כלל ישראל שהינם צדיקים ושומרי הברית בעצם, ע"ד "ועמך כולם צדיקים", ולכן "לעולם יירשו ארץ".

תכלית בריאת האדם לאחד מעלה ומטה, עבודת חודש תשרי עד"ז

ותכלית בריאת האדם אכן הוא על המשכת האחדות בין מעלה ומטה, וכנודע כי כל עבודת ראש השנה אשר בו נברא האדם, ועבודת הימים הנוראים שלאחריו, ה"ז בכדי לבוא אל שמיני עצרת שהוא יום הגשמים (עזרת ישראל לשמיני עזרת), ואשר המשכת הגשמים באה מכח מה שהמים התחתונים מעלים מ"ן, והמים העליונים משפיעים מ"ד, ועי"ז נעשה ייחוד וחיבור של המים התחתונים עם המים העליונים, ומכח חיבור זה נמשך תיקון אל המים התחתונים, להיותם בבחי' מים מתוקים, ועל כך באה כל עבודת חודש תשרי.

לבוש הנשמה בבחי' כבוד, הקושי לשאת את הכבוד שניתן לאדם להיותו בבחי' כבוד ה'

וכמו"כ בחג הסוכות נכנסים לישב בסוכה, ואשר הסוכה הינה זכר לעניי הכבוד (סוכה י"א), ואשר עניי הכבוד הם בחי' כבוד ה'. ועומק הענין הוא, דהנה ביצירת האדם נאמר "וכבוד והדר תעטרנהו" (מל"ג ט, ו), דהקב"ה נתן כבוד לאדם, ונתבאר לעיל כי הכבוד יש לו שורש נעלה ביותר, בהיותו לכוש הנשמה ממש, וזהו ענין של נשמה, ואליבא דאמת היה גם הגוף צריך לשמש לכוש נכון בבחי' כבוד אל הנשמה, ואילו היה כן, אזי בעת ההסתלקות מן העולם היה האדם עולה למעלה יחד עם הגוף, ע"ד מה שנאמר לגבי הנשמה "כבוד ה' יאספך" (שע"ט נ"ט, ט; סוטה ט), דלעת עתה יש לנשמה לכוש דק, והוא ענין רוחני הנכלל בשכינה הק' שהינה בבחי' כבוד ה', ועל ידו עולה הנשמה למעלה בעת ההסתלקותה, ובכך באה הליכתה כנכון מדרגא לדרגא, מן העולם התחתון אל העולם העליון. ובבחי' זו צריך היה גם הגוף להיות לכוש נכון אל הנשמה, בבחי' כבוד כנכון, ואזי היה גם הוא עולה למעלה יחד עמה בשעת מיתה.

אמנם הרי נתבאר כי אמיתת הכבוד הינו סוד נעלם, בבחי' "כבוד אלקים הסתר דבר", והיינו לומר כי הכבוד הוא דבר שצריך לידע איך לשאת אותו כנכון, להיותו בבחי' כבוד

ענייני פרשת השבוע - פרשת שלח

פלגי גופא של התפארת, ולכן לקחו המרגלים ג' פירות אלו המכוונים נגד תפארת נצח והוד. אמנם הרי נתבאר כי אליבא דאמת נמשכים הנצח וההוד מן היסוד, ולא מן התפארת, וכנ"ל אשר היסוד הוא שורש ופנימיות הנצח וההוד, וא"כ היה להם ליקח זית, ולא אשכול ענבים. ואכן חזינן בענין שבעה מינים אלו, דאיתא בגמ' (נרכות מ"א), כל הפסוק כולו לשיעורין נאמר, והתם נאמר "ארץ זית שמן", ופירשו חז"ל, ארץ שרוב שיעוריה כזיתים, והרי לן נמי כי עיקר שבח ארץ ישראל הוא הזית, דמן הזית נעשה שמן המביא לידי אור, והוא רומז אל האור הגנוז לצדיקים שומרי הברית, בבחי' יסוד, וזהו עיקר שבח ארץ ישראל.

ומצד בחי' זו נאמר ג"כ ביוסף המכוון נגד מידת היסוד, "ויהי ה' את יוסף, ויהי איש מצליח" (נלאש"ט ל"ט, ג), והנה הצלחה כנכון היינו כאשר באים לארץ ישראל, וממשיכים את כבוד ה' למטה, והי"נ "איש" נוט' ש'יבח ארץ ישראל, ושורש תיבת "מצליח" היינו צל"ח, והוא יוצא מסופי תיבות ש'יבח ארץ ישראל, ונמצא כי "איש מצליח" היינו איש הרואה בשבח ארץ ישראל. ולכך נמי אמרו חז"ל (דכ"ג ג, ט), דיוסף הודה בארצו, והיינו באמרו "כי גונב גונבתי מארץ העברים" (ש"ס מ, טו), ולכן זכה להיקבר בארצו, ואילו משה לא הודה בארצו, ולכן אפילו עצמותיו לא היו יכולים להיכנס לארץ ישראל. והיינו כנ"ל אשר ירושת ארץ ישראל במדרגת משה עדיין לא נתגלתה, ולכן משה לא הודה בארצו, ואילו ירושת ארץ ישראל במדרגת יוסף התגלתה, ולכן הודה יוסף בארצו.

ותיקון הרגליים בא ג"כ ע"י הריקודים בשמחת בית השואבה, ולכן נמי שואבין משם רוח הקודש, דהרגליים הם בבחי' נצח והוד, ואשר נצח והוד יניקת הנביאים. ובכך בא ג"כ תיקון המים התחתונים שהינם מים בוכים, ונתבאר כי בכייתם באה מחמת פירוד הנצח וההוד משרשם, והי"נ בא בירורם ע"י מידת היסוד העולה עד הדעת, בסוד מטה משה דבקע ימא (מיקו"ו מ"ג), ובסוד תיבת נח שבקע גם הוא את המים התחתונים, והי"נ זהו ענין שמחת בית השואבה בחג הסוכות. אמנם בחג הסוכות עדיין לא בא בירור זה בשלימות, שהרי יש בו עדיין יניקה לע' אומות, ושלימות בירור זה בא בשמיני עצרת שהוא יום הגשמים, וביום זה אכן קוראים בתורה מענין עליית משה אל הר נבו, שהוא ענין העלייה אל שער הני, וכן קוראים בו את ח' הפסוקים שכתבן משה בדמע, ומסיק "לעיני כל ישראל" (דנ"ט ל"ג), דהעניינים נזדככו עתה בכדי שיוכלו לראות ולהשיג את כבוד ה' כנכון.

טעות המרגלים שלא עמדו על ענין כולו הטוב והמטיב, סוד המיתה בבחי' "כבוד ה' יאספך"

ועכ"פ נמצא כי ירושת ארץ ישראל באה בסוד ענין "ועמך כולם צדיקים", וזהו ג"כ סוד המתקת הדינים

בארצות" (ש"ס קו, כ"ט). ולעומת זאת קבע הקב"ה את התיקון לכך בחודש תשרי, דבראש השנה מתחדש האדם מחדש, ושוב בא יום הכיפורים שהוא יום נתינת הלוחות השניות, וזהו תיקון לפגם שבירת הלוחות, ואח"כ בחג הסוכות נמשך תיקון לירושת הארץ, ולכן יושבים בו בסוכה שהינה זכר לעניי הכבוד, דנכנסים בו אל תוך כבוד ה'.

ובהג הסוכות באה ג"כ העבודה לרצות על המים התחתונים (כ"ה טו), וזהו תיקון אל הפירוד שנעשה בינם ובין המים העליונים, ולכך נמי משם שואבים רוח הקודש (יוזלמי סוטה פ"ה ט"ז), דשורש רוח הקודש בא כאשר האדם בוכה על כבוד ה', בהיותו שואל 'איה מקום כבודי', ובכך הינו מזכך את העניינים שלו, ושוב הינו זוכה להיות נביא, כענין משה רבינו שהוא אב לנביאים, ובדידיה נאמר "כי מן המים משיתיהו", שהוציא והו מן הבכיה של המים התחתונים.

ד.

תיקון המים התחתונים שבבחי' רגליים ע"י הקשר אל היסוד העולה עד הדעת

והנה המים התחתונים מכונים ג"כ בשם רגלין, ואשר ע"י הרגליים באה כח ההליכה, ועיקר ההליכה כנכון היינו לילך מעולם לעולם, ושוב נמצא כי זיכוך המים התחתונים היינו זיכוך הרגליים שיוכלו לעלות אל עולם נעלה יותר. ועיקר זיכוך הרגליים בא ע"י היסוד, שהוא שורש הרגליים, ואע"פ שבסדר המידות נחשב כי הרגליים הם בבחי' נצח הוד שלמעלה מן היסוד, מ"מ בפנימיות הדברים נחשב כי היסוד נעלה יותר מן הנצח והוד, והוא נחשב כשורש הנצח וההוד, ולכן בסדר הדורות בא יוסף המכוון נגד מידת היסוד לפני משה ואהרן המכוונים נגד נצח והוד. ולא זו בלבד שהיסוד עולה למעלה מן הנצח וההוד, אלא כמו"כ הינו עולה עד הדעת שלמעלה מן התפארת, וע"ד מה שאין קישוי אלא לדעת (ינמוט ג'), ולכך נמי מצינו כי יעקב השתחוה ליוסף (נלאש"ט מו, ל"א), דיעקב אבינו מכוון נגד מידת התפארת, ואילו יוסף המכוון כנגד היסוד הינו נעלה יותר ממנו. אלא שהיסוד הוא דבר פנימי, דיסוד מלשון סוד, והוא ענין סודות התורה אשר זהו מין אור שכולו סוד, ומכח זה בא טעות השבטים שחלקו על יוסף, דהשבטים היה להם קשר עם יעקב ולא עם יוסף, וזאת מכיון שהם לא השיגו את הסוד של יוסף הצדיק שהוא למעלה מיעקב כנ"ל.

ועיקר תיקון ירושת ארץ ישראל ע"פ הדרגא דמשה שהוא בבחי' דעת בא גם הוא מכח היסוד, וכנ"ל אשר היסוד יש לו שייכות אל הדעת, ולעומת זאת בא טעות המרגלים במה שלקחו "אשכול ענבים אחד וכו'", ומן הרימונים ומן התאנים" (נמדנ"י יג, כג), והיינו כנודע כי שבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל (דנ"ט מ, ט) מכוונים נגד השבע מידות, ונמצא כי המרגלים לקחו גפן תאנה ורימון המכוונים נגד מידות תפארת נצח והוד. וכמו"כ מרגליים מלשון רגליים, ואשר הרגליים הם בבחי' נצח והוד הבאים ע"ד התפשטות תרי

ענייני פרשת השבוע - פרשת שלח

מיתה, והוא אכן יורש את ארץ ישראל, ע"ד מה שבירושת הארץ המתים ירשו את החיים (צ"צ קי.), והיינו לומר דדור דעה לא היו יכולים לפגום בכיסופין אלו, אלא שהיה להם לגלותם, ולהוציאם מן הכח אל הפועל, אך למעשה נותרו כיסופין אלו על מכונם, ומכח זה זכו גם הם לירושת הארץ.

וזהו ג"כ ענין מה שצדיקים במיתתן קרויים חיים (נכוח י.), ופשטות עניינו ע"פ חסידות הוא, דמיתת הצדיק היינו מה שהוא נופל ממדרגתו, וכדאיאת בווה"ק (ד"ר קל"ט), דכל מאן דנחית מדרגא קדמאה דהוה ביה, קארי ביה מיתה, אמנם בשעה זו מחזק הצדיק את עצמו ע"י הכיסופין שיש לו אל הקדושה, וכיסופין אלו יש להם מעלה יתירה על כל הצדקות שלו, ועל כך נאמר כי גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן (סולן ז:). והרי האמת היא כי "ועמך כולם צדיקים", ונמצא כי לגבי כל איש ישראל נאמר כי 'גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן', דכאשר אדם מישראל נופל ממדרגתו, אזי הינו נכסף אל הקדושה, ורצונו להיות טוב, ובכך הינו גדול יותר מבחייו. וכיסופין אלו הם בבחי' ת' עלמין דכיסופין שבעולם הבא, ועולם הבא זה נחשב בגדר מתנה, מאחר שכיסופין אלו ישנם לכל איש ישראל, והם באים אליו בדרך מתנה.

ובבחי' זו ביאר הרה"ק מראפשיץ זי"ע (זע קודש נפלאמן) את ענין המעפילים, שאמרו "הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חטאנו וכו', ויעפילו לעלות אל ראש ההר" (נמדנר י, מ"מ), ובוודאי דור דעה זה, ובפרט לאחר שהשיגו וידעו שחטאו, בוודאי כשרצו לעשות תשובה ואמרו חטאנו, לא היה כוונתם לעלות לארץ ישראל כדי לאכול ולשבוע מפריה, וליהנות מעולם הזה, רק שהיה כוונתם לקיים מצוות התלויות בארץ, רק שגזרה חכמתו ית"ש שאי אפשר להם עוד לבוא לארץ ישראל. ונתן להם תיכף אח"כ מצוות התלויות בארץ, והיינו מצות חלה, כדי ליתן להם שכר על מחשבתם, לקיים המצוה כרצונם, כמו שאמרו חז"ל (נכוח ו.), המחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשה, עכ"ד. וי"ל בביאור עומק דבריו הק', דהנה שורש מצות חלה הינו תיקון לחטא אדם הראשון הנחשב בבחי' חלתו של עולם (צ"ר י, ט), וביאר האריז"ל (שער סגנולים ל"ט), דהוא נקרא בשם 'חלה' מכיון שכל הנפשות היו כלולות בו, וכשחטא נתמעט, ולא נשאר בו רק תרומה הנקראת תרי ממאה. ומדבריו נמצא, כי ענין 'חלתו של עולם' היינו החלק באדם הראשון שלא נפגם בחטא עץ הדעת, בבחי' עצם הלזו שהמיתה אינה חלה עליו (צ"ר כ, ג), ואכן חל"ה בגימ' לו"ז. ומעתה הנה חלק זה שבאדם הראשון נשאר גם אצל דור דעה, ומצד זה ירשו גם הם את ארץ ישראל, ע"ד מתים יורשים את החיים, ואע"פ שהמת אינו בר ירושה, מ"מ עצם הלזו הרי לא בא לידי מיתה, והוא ירש את ארץ ישראל, ומצד זה נמשך להם ג"כ כיסופין להעפיל אל ארץ ישראל, ואשר מכח זה זכו לקבל את מצות חלה. וכיסופין אלו היה להם גם בתחילה, אלא שהם היו צריכים לגלותם כנ"ל, ועכ"פ כיסופין אלו נותרו על מכונם, ומצד זה זכו גם הם לירושת הארץ.

בשורשם, דהדין נמשך מצד הנהגת העולם התלויה במעשי בני אדם, והמתקתו בשרשו בא ע"י ההכרה כי כל מה שנעשה בעולם אינו אלא מתנם חנם, בבחי' חסד בלבד, ואין בו דין כלל, ובדרך השתלשלות נמתקים בוודאי גם הדינים והייסורים הממשיים מכח הכרה זו. ולעומת זאת איוב שהתרעם על מידת הדין, וטענתו באה מצד היותו סבור כי הינו צדיק במעשיו, ואשר לכן אין הדין נותן להמשיך אליו דינים שכאלו, וה"ז מורה על כי עבודת ה' באה אצלו ע"ד מידת הדין התלויה במעשי האדם, ולכך בא להתרעם על הייסורים המשתלשלים מכח מידת הדין, וזהו מדרגת איוב. אמנם אליבא דאמת מאן יימר כי הוא אכן נחשב לצדיק, והלא הכל בא רק במתנת חנם, וזהו מדרגת כלל ישראל שעליהם לבוא לידי הכרה בעצם קדושת ישראל הבאה ע"ד מתנה, ואשר זהו מדרגת כולו הטוב והמטיב.

ומצד הכרה זו ג"כ אין איש ישראל רואה את ענין המיתה כלל, דאליבא דאמת נחשב כל ענין המיתה אצלו בבחי' "כבוד ה' יאספך", והוא ענין ההתעלות אל עולם נעלה יותר, להתלבש בלבוש אחר, והוא לבוש של כבוד ה'. ואע"פ שלבוש הגוף נותר בזה העולם, והוא אכן בא לידי מיתה, ומצד זה היה מקום לבוא לידי בכייה, אולם זהו מין בכייה אחרת, בבחי' בכייה שיש לה תקוה, שהרי סוף כל סוף יקום גם הגוף בתחיית המתים, ובפנימיות הדברים ה"ז מביא בעצם לידי שמחה.

ומעתה הנה המרגלים היו צריכים ג"כ לעמוד על סוד זה של ירושת הארץ הבא ע"ד כולו הטוב והמטיב, אולם הם ראו כי "ארץ אוכלת יושביה היא" (נמדנר יג, ל), ופירש"י, בכל מקום שעברנו מצאנום קוברי מתים, ולכן באו לידי בכייה (ס"ט י, ט), אך הטענה עליהם היא, דהיה להם לראות בקבורת מתים זו גופא כי הינה בבחי' "כבוד ה' יאספך". מה גם אשר ראשית ירושת הארץ אכן באה בענין מערת המכפלה שהינה מקום קבורה, ואברהם אבינו קנה אותה מעפרון בארבע מאות שקל כסף (נלאטי כג, טו), ומנין "ארבע מאות" היינו ע"ד מדרגת עולם הבא שיש בו ת' עלמין דכיסופין (וה"ק מ"ג רפ"ט), וכן ענין "כסף" הוא ע"ד "שתי חצוצרות כסף", שהוא ענין שתי חצאי צורות הנכספים זה לזה.

עיקר צדקות האדם מצד הכיסופין שלו אל הקדושה, ואשר זהו עצמיותו במתנת חנם

וביתר עומק, דהנה סוד הנ"ל מה שגם עבודת האדם באה בעצם ע"ד מתנת חנם, ה"ז בעצם סוגיא רחבה ביותר, אך אם רוצים לקרבה במקצת אל השכל, אזי נימא כי נקו' הענין הוא, דעיקר המבוקש של הקב"ה אינו אלא הרצון, וכן עיקר צדקות איש ישראל הוא מצד הכיסופין שיש לו לעשות רצון ה', וצדקות זו קיימת בעצם אצל כל איש ישראל, שהרי גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שרצוננו לעשות רצונך (נכוח י.), ואי אפשר לאבד רצון זה. וזהו ג"כ החלק העולם הבא שיש לכל ישראל, וכמו"כ חלק זה שבאדם אינו בא לידי

ענייני פרשת השבוע - פרשת שלח

עומד על כך, אזי הינו רואה כי רצון זה בא אליו בעצם בדרך מתנה, שהרי זהו עצמיותו, ע"ד "ועמך כולם צדיקים", אלא שבבוא עת רצון מתגלה רצון זה. וכאשר יתגלה רצון זה בשלימות, אזי יתגלה להדיא כי "ועמך כולם צדיקים", ושוב יתקיים ג"כ המשך הכתוב "לעולם ירשו ארץ" בב"א.

תוכן השיעור:

העלמה ממש על כבוד ה'. ב. צער על מניעת שפע הבא מן המים העליונים. ג. צער גדול יותר על עצם הפירוד הנמשך במקום האחדות, ענין העצבות בזמן המבול. שורש כל הדינים והייסורים שבעולם שאין כולו הטוב והמטיב. ד. בכייה על חסרון גילוי שער הנ', מכח החסרון בשמירת הברית המביא לנשיאות חן / תכלית בריאת האדם להמשיך אחדות מעלה ומטה, עבודת חודש תשרי לבוא אל יום הגשמים / כבוד כנכון הוא לבוש הנשמה ממש, בבחי' אות חיים שבו, ועי"ז עולה הגוף יחד עם הנשמה בזמן מיתה. קושי מיוחד לשאתו כנכון, חסרון הו' להיותו בבחי' "כב"ד לב פרעה", ענין חטא עץ הדעת / הבחירה בכלל"י לבוא למת"ת ולירושת אר"י שהוא גילוי כבוד ה'. הקטרוג על ב' עניינים אלו גרם לחטא העגל שקלקל את מת"ת, וחטא המרגלים שקלקל את ירושת אר"י ואת גאולת מצרים. תיקונם ע"י יוכ"פ שניתנו בו לוחות שניות, וע"י ענני הכבוד"ד בחג, ומשם שואבים רוה"ק כתיקון העיניים / תיקון המים התחתונים שבבחי' רגליים ע"י היסוד העולה עד הדעת שלמעלה מן התפארת, מעלת יוסף שהודה בארצו, ענין הריקודים בשמחת בית השואבה. טעות המרגלים וטעות השבטים שלא הכירו במעלת היסוד על התפארת / טעות המרגלים שראו מיתה באר"י, ולא עמדו על ענין "כבוד ה' יאספך" / סוד מתנת חנם מצד שעיקר המבוקש הוא הרצון והכיסופין, גדולים צדיקים במיתתו, ורצון זה קיים בעצם באדם בדרך מתנה, חלקו לעוה"ב, עצם הלזו שאינו בא לידי מיתה, ירושת אר"י מצד רצון נעלם זה שבכל אדם.

ומעתה הנה בכחי' זו מבואר ג"כ עומק ענין מה שירושת ארץ ישראל נחשבת בבחי' מתנה, דירושה זו באה מכח הרצון שיש לכל איש ישראל לעשות רצונו ית', ונרמז עניינו במה שארץ ישראל הינה "ארץ זבת חלב ודבש" (שמות ג, ט), ונודע כי חל"ב דב"ש גימ' רצון, ומכח זה באים לירש את הארץ. ועד"ז כל גילוי כבוד ה' היינו בעצם גילוי הרצון הנעלם שיש לכל ישראל, דרצוננו לעשות רצונך, וכאשר האדם

ריבוי מדרגות בירושת אר"י, בבחי' לאה ובחי' רחל, ענווה ויראה. הקושי בשילוח המרגלים לבוא לירושת הארץ במדרגת משה, ע"ד ענווה שלמעלה מן היראה / עיקר שאלת הקב"ה לבוא אל ענווה שע"ז תהא היראה מילתא זוטרתא, דבבחי' זו באה גם יראת שמים בדרך מתנה, 'תן אתה' ע"פ דעת משה, סוד עניויות הצדיק / שייכות ירושת אר"י למעש"ב בבחי' "כבוד אלקים הסתר דבר", סוד מתנת חנם הבאה ע"ד נשיאות חן, היפך תכלית הבריאה שבא לאפוקי נהמא דכיסופא / שורש קדושת אר"י בזמן המבול, ע"ד נשיאות חן של נח, מכח ב"ד הדין ע"פ "ועמך כולם צדיקים". פגם שילוח המרגלים בערבוביית ע"ד מבו"ל, תיקונו בגילוי ערבוביית שלמעלה מן השכל, הארת השערות, סוד הבחירה בכלל"י שנתגלתה בקרי"ס שבא ע"י צירופי שמות הק', לעומת איוב שעבודתו ע"ד הדין ולכן התרעם על ייסוריו. בבחי' זו יתכן מעלה לנער על הזקן, תעלא בעידיניה סגיד ליה / עומק האמת בבחי' "ראשית" בא ע"ד ערבוביית, ירידתו למקום השקר בכדי לבררו לבסוף / כבוד ה' הנגלה בא מכח עבודת הצדיקים המכבדים אותו, ככבוד המלך מן העם, בחי' שם אדני", ומצד זה יש לכבד אדם המכבד את ה'. כבוד ה' הנסתר אינו אלא להקב"ה לבדו, בחי' שם הוי"ה המהווה הכל / 'סוד' מצד שהשגתו בשכל פנימי של הנשמה, העלמתו ממש בבחי' פגם העיניים המביא לבכיה / חלק הנשמה למטה לזכך את הגוף ע"ד עבודה המביאה לידי כבוד. חלקה למעלה בבחי' כבוד ה' ללא תערובת. מדרגת משה המשווה שני חלקים אלו, הכרה כי גם העבודה למטה באה במתנה מן השמים, סוד היוכל / בכיית המים התחתונים על פירודם מן העליונים - א.

מדור זה נתנדב לעי"נ
האשה החשובה מרת פעריל ב"ר טובי ע"ה
נדבת משפחת דרו הי"ו

שיעור בספר מסילת ישרים

מחזור ד'

שיעור מ"ג (ב) - פרשת משפטים תש"פ

פרק י"ג - בביאור מדת הפרישות

חז"ל וצריך לדעת כיצד ללמוד אותם. וכן הוא בכל דברי חז"ל ובכל דברי אגדה.

ולענייננו יבואר, דהנה מצרים היא קליפה גדולה ונוראה, ובני ישראל היו אסורים במצרים ולא היו יכולים לצאת משם. ולא היה עבד יכול לברוח ממצרים (מכילתא פרשת יתרו מסכתא דעמלק פרשה א ד"ה עתה), והקב"ה עשה עם ישראל ניסים ונפלאות גדולים ונוראים שיהיו יכולים לצאת ממצרים. והנה מה שאין עבד יכול לברוח ממצרים עניינו הוא שמצרים היא קליפה שיש בה חיות וניצוצין מסויימים, שהוא מקור הסטרא אחרא, ואין יכולים להוציא אותם משם ולהעלות משם את הניצוצין. ובעוד שיש קליפה זו אי אפשר לפעול שום תיקון ע"י מצוות גשמיות כמו שישראל צריכים לפעול, וביציאת מצרים עשה הקב"ה ענין נורא ודבר פלא שהוציאנו ממצרים, ולקח הקב"ה ניצוצין שהיו אסורים עד היום ביד החיצונים ועתה הוציאו אותם משם, ומדברים גשמיים שהיו תחת יד הסטרא אחרא נעשו דברים שיכולים להעלותם.

והנה קליפת נוגה היינו כל דבר גשמי שבעולם שיש בו ניצוצות קדושים, ואין זה דבר שיכולים לומר עליו שהוא דבר רע אלא שהוא דבר גשמי. ואין זה כמו רציחה וניאוף למשל שהוא דבר רע בעצם, וכן מה שאסור על פי חוקי התורה שאינם מובנים על פי השכל הם גם כן דברים רעים, כי על פי חוקי תורה גם כלאים וכיוצא בזה נחשב לדבר רע. וביציאת מצרים הוציא הקב"ה רק את הדברים המותרים על פי התורה ולא את הדברים האסורים, שהם נחשבים לדברים רעים ועדיין אסורים הם בידי החיצוניים. ואמנם גם הדברים המותרים נחשבים

בביאור ענין העלאת קליפת נוגה

בהמשך לביאור ענין החילוק שבין דברים האסורים שמקורם בג' קליפות הטמאות לבין דברי הרשות שמקורם בקליפת נוגה. שהדברים שמקורם בקליפת נוגה יכולים להעלותם אל הקדושה מפני שבעצם אינם אסורים בידי החיצונים ואינם בבית האסורים ברשות החיצונים, וכשם שהם 'דברים המותרים' ואינם אסורים בכבלי החיצונים, יכולים להעלות אותם.

ויש להגדיר ולבאר בזה עוד. ובזה יהיה גם קצת דוגמא איך צריך ללמוד דברי אגדה וחסידות בעיון והבנה. והנה בדרך כלל אין רגילים לעיין בדברים אלו בדרך לומדות מחמת שחושבים שממילא הם דברים סתומים ואינם מובנים כלל וכבר התייאשו מלהבין דברים אלו. ואמנם באמת גם אחר שלומדים אותם הם דברים נעלמים ונסתרים, אבל עכ"פ על ידי העיון וההבנה הראויה מקבלים איזה מהלך בהבנת הדברים.

ולפעמים הוא להיפך שאין מתבוננים בהם מחמת שנראים כדברים פשוטים מאד, ולדוגמא במאמר הידוע שהקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, שלכאורה אין מה להתבונן כאן והדברים פשוטים וידועים לכל אחד בגנות הקנאה והתאוה והכבוד שמוציאים את האדם מן העולם ועל כן יש ליהרר מהם ביותר. אבל הרי יש לעמוד ולשאול למה נקט התנא דווקא קנאה תאוה וכבוד ולא שאר מידות רעות, והרי כמו כן היה ניתן לומר שהקעס והסקרנות והעצלנות מוציאים את האדם מן העולם, שהרי הם גם כן מידות רעות ומגוננות ביותר המחריבות את האדם. ובוודאי שיש עומק נעלם בדברי

לו לכוון רק שמקיים את המצוה מפני שכן ציוה הקב"ה. וכמו כן גם מי שאמר אין לנו עסק בנסתרות לא הכחיש שיש מציאות של נסתרות, שבוודאי נעשים ונפעלים כאן הנסתרות לה' אלוקינו. אמנם יש לבאר איך נעשים נסתרות אלו. וביותר פלא הוא כשהקב"ה עוזר ואכן מרגיש כל אחד לפי מדריגתו את אור קדושת המצוות, וענין זה הוא הנקרא יציאת מצרים, שמצד הגילוי של אני יוצא בתוך מצרים נעשה מציאות של דברים המותרים, דהיינו שאפילו שהם דברים גשמיים ויש בהם הסתר על אלקות אזי לאו דווקא שיהיה בזה סתירה עם הקדושה.

את הדברים האסורים אי אפשר להעלות אל הקדושה

ואמנם כפי כמה שהאדם עובד על עצמו ומקדש את קליפת נוגה כך ירגיש את אור האלקות שבדבר ויהיה לו שייכות עמו. ועכ"פ בכל אופן שיהיה הם בגדר דברים המותרים, ולא דווקא שהם סתירה עם אלקות. אבל דברים האסורים הם סתירה גמורה עם אלקות, ולא יתכן שיהיה אדם רוצח ויעשה דברים רעים ולאחר מכן יהיה לו שייכות עם אלקות, כי אין הקב"ה שורה לעולם על דבר רע. ודבר רע הוא דבר שאינו מתייחס כלל אל הקב"ה, ואף שהקב"ה הוא בורא רע (ישעיה מה, ז) והוא ברא את הרע, אבל ענין זה הוא למעלה מהשגתינו והבנתינו, ולפי השגתינו אין להקב"ה שום שייכות עם רע, וממילא אי אפשר לו לאדם שיאמר שיעשה דבר רע וזה יהיה מקום להשראת השכינה, או שהמאכל האסור יהיה מקום להשראת השכינה, כי זהו דבר שאי אפשר, כי דברים הרעים אין להם שום שייכות וקשר אל הקב"ה.

ומעתה נאמר שהדברים הרעים לא יצאו לעולם ממצרים, והם לא ייצאו ממצרים עד לעתיד לבוא כשיעביר הקב"ה את רוח הטומאה מן הארץ, ואז יתהפכו הדברים הרעים להיות הדברים המותרים, וכפי שהביא הריטב"א בקידושין (מט: ד"ה תשעה) מהמדרש (ואינו לפנינו במדרש) שעתיד חזיר להיות טהור לעתיד לבוא. והרה"ק מפלאנטש זי"ע היה רגיל לומר בדרך צחות, דהנה איתא בזוה"ק שלעתיד לבוא יהיה יום הכיפורים יום שמתענגים ואוכלים בו, ואמרו בזוה"ק (תיקוני זהר תיקון כא) שיום הפורים בזמן הזה הוא מעין יום הכיפורים דלעתיד לבוא דעתידים לאתענגא ביה. ובכן אמר הרה"ק מפלאנטש שלעתיד לבוא ישחטו חזיר'ל ויאכלו אותו ביום הכיפורים. וכיוון לתאר בזה עד כמה יהיה רוח הטומאה נעקר מן הארץ, שאפילו הדברים הגרועים ביותר שגם הפושע ישראל הגדול ביותר אינו עושה אותם היום יהיו מותרים לכתחילה לעתיד לבוא.

בבחינה מסויימת לדברים רעים מצד שהם מסתירים ומעלימים על אלקות, אבל בעצם אין זה דבר רע, רק שהם מסתירים על אלקות ורוחניות. והגם שלכאורה יש להבין למה לא ייחשב הסתר על אלקות כדבר רע, שהרי דבר רע הוא זה מה שהוא מסתיר על אלקות.

אני יוצא בתוך מצרים

ועכ"פ דברים מותרים אלו יצאו ממצרים, והיינו שמה שהקב"ה גילה עצמו במצרים עניינו הוא שהקב"ה גילה את עצמו בתוך הקליפה, ונכנס בתוך העולם הגשמי והראה שם ניסים ונפלאות, ומצד זה מהיום והלאה יהיה מציאות שהדברים המותרים לא יסתירו על גילוי אלקות, ויהיה יכול להתגלות אלקות בתוך הדברים המותרים. והיינו שגם כאשר יהיה איש כפי אשר הוא איש גשמי כפי טבעו אין זה אומר שלא יוכל להרגיש הרגש באלקות. והקב"ה נתן לנו תורה ומצוות שהם אורות כאלו ששוברים את מחיצת העולם הגשמי. והוא כענין הניסים של יציאת מצרים, וכן כל התורה והמצוות הם בבחינת ניסים. כי עצם המציאות שאדם יהיה יכול לשמור שבת ולהרגיש את קדושת השבת, הגם שהוא איש גשמי והוא יכול ליהנות גם ממאכלים גשמיים בימות החול, ולכאורה איך מגיע אליו כלל דבר זה שירגיש קדושת שבת, או את קדושת התורה, הרי הוא איש גשמי.

אבל זהו עניינו של יציאת מצרים, הגילוי של אני יוצא בתוך מצרים (שמות יא, ד), שירדו אורות אלוקיים לתוך העולם הגשמי, ועל ידי קיום המצוות יהיו יכולים להמשיך אורות מסויימים עד העולם הגשמי, והעולם הגשמי אינו מסתיר בעדו, ויכול האדם לקבל על ידי זה קשר לאלקות. ובעומק יותר, שאף אם אין האדם מרגיש את זה, הרי הוא גם כן ממשיך את האורות על ידי קיום המצוות, ובקיום המצוה פעל דבר נורא שהמשיך אורות אלוקיות בתוך העולם הגשמי, ועוד עתידיים אורות אלו להתגלות. וזהו דבר גדול ובבחינת נס, שאדם גשמי יהיה יכול לומר לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה כשהוא מקיים מצוה מעשית ואוכל מצה גשמית ויכול לומר שבזה ייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה. שבאמת הוא נס ופלא שאדם מגושים לוקח לחם גשמי ומרגיש בו טעם גשמי, ולא קישר עצמו כלל לאורות רוחניים, ואיך יכול הוא לייחד הוא קודשא בריך הוא ושכינתיה.

ואכן שיטת הנודע ביהודה הוא שלא לומר לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. ולא היתה כוונתו שאין נעשה יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, שבוודאי נעשה יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, אבל האדם אינו יכול לומר זאת כי הוא מצד עצמו אין לו שום שייכות לזה, והוא אין

והיינו שהמצב הגשמי יהיה משל לענין הרוחני עד שיהיה לענין הגשמי עלייה ממש על ידי כך, על ידי שהמצב הגשמי יתן לו הרגשה טובה ויסייע לו ברוחניות, ועל ידי זה יקבל המשל קשר ושייכות מהותי אל הנמשל, שלא יהיו שני דברים נפרדים, מצב של אורה ושמחה בעולם והענין של יציאת מצרים, אלא שהמציאות של העולם הגשמי יעבוד ויפעול בד בבד עם העולם הרוחני, שיוכל להעלות את השמחה וישוב הדעת שיהיה לו בגשמיות ולעשות מזה דבר רוחני, ובזה יוכל להעלות את קליפת נוגה. דהיינו העלאת הדברים הגשמיים ולהפך אותם לרוחניים. וכל המצב והרוח של חודש האביב הוא משל טוב לרוחניות ולסגולת המצוות הנעשים בחודש האביב, ועל ידי עבודת החודש הזה מעלים ומהפכים מגשמיות לרוחניות.

ומעתה מבואר שענין מוציא אסירים בכושרות שהוציא הקב"ה את ישראל ממצרים בזמן שכשר לצאת בו הוא ממש ענין מוציא אסירים בכושרות הנ"ל שהכשיר הקב"ה את העניינים הגשמיים. שמתחילה היה זה סתם עת הזמיר בגשמיות ועתה נעשה דבר כשר שיכולים לקשר אותו לרוחניות ובזה יצאו מבית האסורים כענין מוציא אסירים בכושרות הנ"ל. וזהו ענין טהרת קליפת נוגה שיכולים לקדש אותו ואינו אסור ביד החיצונים כי יצא ממצרים ורשות החיצונים. וזאת על ידי שיעשה האדם ויקיים את עבודתו לשם שמים, ואף אם מדריגת העבודה לשם שמים שלו אינו במדריגה הנכונה של לשם שמים, אבל אם מכוון לשם שמים ופורש מגשמיות לפי יכלתו ומדריגתו, הנה בזה קיים מצוות קדושים תהיו, ומעתה לא יפריעו לו כלל הדברים הגשמיים לרוחניות.

והרי סתם אדם אינו במדריגה זו שיכולים לדרוש ממנו שלא יהנה מאכילה, ומה שיכולים לדרוש ממנו הוא שלא ישקיע עצמו בתאוות האכילה ולא ילך לקנות מטעמים במסעדות, ואם יקיים דבר זה אזי תאוות האכילה שיש לו לא יפריע לו ממדריגת ההרגש הרוחני שלו, ויהיה לו מדריגה מסויימת של הרגשים רוחניים שלא יהיה נפרע מהדברים הגשמיים, כי זהו מדריגת קדושים תהיו שלו. ואף גם אם יעבור על מצוות קדושים תהיו אין זה ממש כדבר איסור ויוכל אחר כך לתקן ולהעלותו.

העלאת הדברים האסורים בדרך פרישות

והנה במה שנתבאר שהדברים הרעים נמצאים בבית האסורים ואין יכולים להעלותם, יבואר בזה בעומק יותר שבאמת יכולים להעלות גם את הניצוץ שנמצא בדברים האסורים, אבל אין מעלים אותם בדרך עשייה אלא בדרך פרישות, וכענין כשם שאני מקבל שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה. וכהאדם פורש עצמו מדבר מסויים, הנה הרי הוא יודע שהקב"ה מחיה דבר זה, כי

מוציא אסירים בכושרות

אך לעת עתה לא יצאו השלש קליפות טמאות ממצרים, והם יצאו ממצרים רק בגאולה העתידה שתהיה הגאולה הנכונה והאמתית. ועל כן לעת עתה יש גבול, שהשלש קליפות הטמאות אסורים לגמרי כי הם כולם רע והם אסורים בידי החיצוניים, ואילו הקליפת נוגה יצאה ממצרים. וזה מרומז בפסוק (תהלים סח, ז): 'אלקים מושיב יחידים ביתה', שהקב"ה גורם שיהיו יכולים לייחד יחודים, שזהו ענין היחוד ששני יחידים באים לבית אחד, כמו בנישואין. ולזה: 'מוציא אסירים בכושרות', ודרשו רז"ל (מכילתא פרשת בא מסכתא דפסחא פרשה טז ד"ה היום) דזה קאי על יציאת מצרים. ואז הוציא הקב"ה הוציא את הדברים האסורים ממצרים ביד החיצונים, בכושרות, לעשות אותם כדברים כשרים על ידי יציאת מצרים.

ודבר זה משתייך למה שדרשו רז"ל בפסוק מוציא אסירים בכושרות שיצאו ישראל ממצרים בחודש הכשר לצאת דהיינו בחודש האביב, שהוא זמן של עת הזמיר הגיע, זמן של אורה ושמחה, שכל הבריא מתחדשת ומתמלא חיות אחר ימות החורף, והאילנות מתחילים ללבלב והתאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו רית, וקול התור נשמע בארצנו, והצפרים מתחילים לזמר ולשורר, והוא זמן נאה מאד בגשמיות, ומשבחים להקב"ה שהוציאנו ממצרים בזמן שהוא כשר לצאת, ומזג האויר בו הוא נאה מאד.

אמנם על זה יוקשה וכי זהו עניינו של יציאת מצרים, הלא כל חסיד ומשכיל על דבר היה מתבייש לומר כדברים האלה ולספר ביציאת מצרים ולומר שיצאו אז בזמן שמזג האויר הוא נוח ונאה, הלא ענינו של יציאת מצרים הוא גילוי אלקות, ולמאי נפקא מינה אם יוצאים בחורף או בקיץ. ואפילו בגשמיות אם יוצאים מבית עבדים האם יש חילוק גדול אם יוצאים בחורף או בקיץ, ובוודאי שיש בזה משמעות עמוקה במה שהוציאם הקב"ה בזמן שהוא כשר לצאת בו.

והענין בזה שלאחר יציאת מצרים עשה הקב"ה שכל דבר בגשמיות יהיה משל על ענין רוחני, ועל ידי זה יכולים לקדש את קליפת נוגה. כי באמת גם כל דבר גשמי שבקליפת נוגה הוא משל לענין רוחני. ומה שבגשמיות הוא עת האביב הרי זה דוגמא ומשל לענין זמן האביב של הנשמה ברוחניות, שהנשמה מתחילה לפרוח ויוצאת מבית האסורים, ואור הנשמה מתגלה ומקבלת חיות ושמחה, וכוחות הנפש מתחילים לצמוח וללבלב. ועשה הקב"ה שגם העולם הגשמי יתאים עצמו למצב זה, וממילא כאשר האיש המגושם יתמלא שמחה במה שעת הזמיר הגיע, יהיה לו הכח לקשר דבר זה ברוחניות.

שהגשמיות יסתיר על אלקות. ותחילת גילוי הענין הזה היה במצרים וזה היה גילוי והארה ממה שיהיה לעתיד לבוא, ולעתיד לבוא יהיה ענין זה יותר בשלימות, שהגשמיות לא יסתיר כלל על אלקות. אלא שבזמן הזה נראה האלקות דרך הגשמיות באור נוגה, ולעתיד לבוא יוכלו לראות דבר זה בבירור, וכדכתיב וראו כל בשר יחדיו וגו'.

ומעתה אף שיש מקום לתמוה למה הקב"ה מחיה את הרע, שהרי הוא דבר רע ואין לו שום שייכות עם הקב"ה, כי הקב"ה הוא תכלית הטוב, אבל אין מקום להקשות למה הקב"ה מחיה את הגשמיות, כי אדרבה למה יסתיר הגשמיות על האלקות, שהרי גשמיות אינו דבר רע. ובהכרח לומר שבאמת גשמיות ובהמיות אינו מסתיר על אלקות, ודבר זה יתגלה בעיקר לעתיד לבוא, שאז יתגלה גם המדרגה של גילוי אלקות שבדברים הגשמיים, והאדם יכול כבר עתה לחדור ולראות את העתיד מבעד ההסתר, וכך יכול הוא לקדש את הדברים הגשמיים.

ולעתיד לבוא כשיעביר הקב"ה את רוח הטומאה מן הארץ יתגלו גילויים חדשים שאין לנו בהם השגה גם בענין העלאת השלש קליפות הטמאות, ואילו בזמן הזה אין לנו שום השגה איך דבר רע יכול להיות דבר טוב. ולעתיד לבוא יהיה זה כמו ענין התשובה שמהפך עבירות לזכויות, שהעבירה נחשב לאדם לזכות, שבאמת גם דבר זה אינו מובן איך יכול שעבירה תהיה זכות, וגם ענין דבר זה יתגלה לעתיד לבוא.

עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי

וקצת גילוי מענין זה הוא ביום הפורים, ועל זה ארז"ל חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, היינו שיוכל להבין שבאמת גם מה שהוא ארור המן הוא בדומה למה שהוא ברוך מרדכי. אבל לא שהאדם יכול להבין דבר זה, אלא שהוא בבחי' 'עד דלא ידע'. והיינו שאז מתעלים למקום שאין מבינים, ומקבלים שם ידיעה של 'לא ידע', שהוא דבר שאי אפשר להבינו בשכל הרגיל. ורק כשהאדם הוא שיכור ומתבסס ביינו הרי הוא יכול להבין דברים שאין להם פשר על פי השכל. והיין של פורים הוא מין יין שמלמד לאדם השגות שיכולים לעמוד עליהם רק בפורים ולא בזמנים אחרים.

ופורים הוא יום הכיפורים דעתידיים לאתענגא ביה. ולכאורה הרי יום הכיפורים הוא יום שצריך לעשות בו תשובה וחרטה ולהרגיש מרירות הלב על העוונות ולהתענות בו ומהו שעתידים להתענג בו. והנה באמת לעת עתה בזמן הזה אי אפשר לבאר הדברים על נכון, וסכנה יש בדבר להתעמק בזה יותר מן המידה, שהרי זה כמי שישתכר בכל השנה כמו בפורים שאינו אלא סתם שיכור,

הקב"ה מחיה את כל דבר, ובוודאי יש לדבר זה שייכות וקשר עם הקב"ה, אלא שיש דברים שעדיין לא נתגלו לעת עתה ועדיין אין אנו מבינים איך הקב"ה מחיה דבר זה, ועדיין לא ניתנה הרשות לאדם לדעת דבר זה.

תכלית הידיעה שלא נדע

וחלק גדול מענין השגת אלקות, גם לעתיד לבוא אבל ביתר שאת לעת עתה, הוא כענין מה שכתב הרמב"ם תכלית הידיעה שנדע שלא נדע, שהאדם צריך לדעת שאינו יודע. ויש לימוד גדול בהשגות אלקות שמלמד את האדם מה אינו יודע ולמה אינו יודע זאת ומפני מה אין הוא צריך לדעת זאת. ובאמת אין לאדם השגה אמיתית בהקב"ה, ואף שיש דברים שהוא משיג ויודע לפי ערכו. ובזה גופא יש לימוד שלם לדעת מה הוא הדבר שאינו יודע, ולמה יש דברים שהוא יודע אותם ויש דברים שאין הוא יודע. וענין זה של אי הידיעה מתבטא בעולם העשייה על ידי הפרישה מהרע, וזה מסוגל להביא להשגות מסויימות.

וכשהאדם פורש מהרע הוא כאומר לעצמו הרי באמת הייתי יכול להעלות דבר זה כי יש שם ניצוץ אלוקי, אבל איני יודע ואינני מבין איך הקב"ה מחיה דבר זה. וכמו שיאמר האדם אין אני מבין למה ברא הקב"ה בעולם דברים רעים כמו הנחש ומידת הרציחה והניאוף בעולם ולמה ברא הקב"ה רשע כהיטלר ימ"ש, אבל זאת אוכל להבין שהקב"ה ברא דברים אלו כדי שיפרשו מהם, וזהו רצונו של הקב"ה שיפרשו מהם, וזהו התכלית שלהם. ואין אני מבין מה שהקב"ה מחיה אותם בדרך חיובי וכאילו שהם נחשבים כדבר טוב, שאת זה צריך האדם לדעת שאינו מסוגל להבין, ועליו לדעת שהוא אינו יכול להעלות אותם והוא צריך לפרוש מהם, וזה עצמו נותן להם עלייה, ועל מנת כן נבראו. והקב"ה עושה דברים נעלמים שאף אחד אינו מבין אותם, לתכלית זו שידע האדם שאינו מבין אותם, וכמו כן ברא הקב"ה דברים שאין לאדם השגה איך מעלים אותם, לתכלית זו שידע האדם שאין לו בהם השגה.

משא"כ בקליפת נוגה שהוא רק מסתיר על אלקות. ואף שיש להקשות כנ"ל שלכאורה אם הוא מסתיר על אלקות הרי זה צריך להיחשב כדבר רע. והתירוץ הוא שבאמת הקב"ה יכול לשכון ולגלות עצמו גם בדבר שהוא מסתיר על אלקות, כי רק לעיני האדם ועל פי דעתו מסתיר דבר זה על אלקות. אבל הקב"ה יכול לחונן לאדם דעת שיבין שבאמת אין דבר זה מסתיר על אלקות. אבל להבין איך יש להקב"ה שייכות עם דבר שהוא רע בעצם, זאת לא יוכל האדם להבין עד לעתיד לבוא. ורק זאת יוכל להבין ולהשיג איך יש להקב"ה שייכות עם גשמיות, וגם על פי מה שהאדם יכול להשיג בדעת עליון אין בהכרח

מסילת ישרים - שיעור מ"ג

שלמעלה מהדעת. ועמלק הוא המתנגד לאמונה ואינו מניח לאדם שיהיה לו אמונה. וכאשר נעשה מחיית עמלק בפורים מעלים בזה את הניצוץ של עמלק והמן, והיינו שאכן במידה מסויימת אין מסתפקים באמונה בלבד אלא מבינים גם את הדברים שלא הבינו עד עתה. אבל לא בדעת הרגיל שמבינים בו דברים אחרים אלא בדעת עליון שבעולם האמונה, ששם יש הבנה עמוקה מאד, הבנה שבבחי' לא ידע. ולעתיד לבוא יהיה ה'לא ידע' השגה גדולה של 'ידע דלא ידע' שהיא השגה גדולה יותר. וזהו העלאת קליפת עמלק המתנגד לאמונה ורוצה לדעת כל דבר, ומה שלא היה יודע ומבין היה כופר בו ונעשה אפיקורס. ובמחיית עמלק מעלים את הניצוץ הזה.

וכל זמן שנלחם האדם עם עמלק היה אומר שאין הוא צריך לדעת ודי במה שיש לו אמונה, וכשנעשה מחיית עמלק הרי הוא מעלה את הניצוץ שלו, ובבחי' תשובה מאהבה הרי הוא מהפך לטוב את המידה של עמלק שהיה רוצה תמיד לדעת הכל, שאכן עצם הדבר שרוצה לדעת את הכל היה דבר טוב מאד, אלא שלא עשה זאת באופן ובזמן הנכון, ועתה הגיע למצב שאכן ידע את הכל מה שהיה עד עתה נעלם ממנו. שהיא ידיעה חדשה שנקרא 'לא ידע' שאינו מושג באופן הידיעה שרגילים אנו לדעת עתה.

ששון ושמחה ישיגו

ועל זה ארז"ל (סוכה מח:): הנהו תרי מיני, חד שמיה ששון וחד שמיה שמחה, אמר ליה ששון לשמחה אנא עדיפנא מינך, דכתיב ששון ושמחה ישיגו וגו'. אמר ליה שמחה לששון: אנא עדיפנא מינך, דכתיב שמחה וששון ליהודים וכו'. אמר ליה ההוא מינא דשמיה ששון לרבי אבהו עתידיתו דתמלו לי מים לעלמא דאתי, עיי"ש. והיינו שלעתיד לבוא יתהפך גם ענין המינות לשמחה וששון, בבחי' ששון ושמחה 'ישיגו', שיהיה השגה במה שרצו ששון ושמחה לדעת את הכל ומזה נעשו למינים, והוא ענין השמחה והששון שמשגים בימי הפורים, ואכמ"ל בביאור דברי הגמרא שם. כללו של דבר שבימים אלו הוא מסוגל מאד לעלייה מכל הקליפות בבחי' ונהפוך הוא, ולזכות לששון ושמחה ישיגו.

והוא דבר מיוחד רק לפורים וליין של פורים ולא לזמן אחר. אבל עכ"פ נוכל לומר את הדברים כמו שהם שלעתיד לבוא יוכל להיות כדבר הזה שיאמר אדם יש לי תענוג והנאה במה שחטאתי, שהרי נהפכו העבירות לזכויות, וישמח האדם ויתענג במה שעשה עבירות. אמנם ענין זה הוא בבחי' עד דלא ידע של יין המשכר, שהאדם יודע דבר שאינו יודע אותו. וכפי שאמר הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע שמה שאיני יודע (מיין נישט וויסן) הוא עוד חידוש גדול יותר מהידיעה שלי.

ועל זה ארז"ל (מגילה יג:): כיון שנפל פור בחדש אדר שמח המן שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה, ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד. דהנה כשמת משה נתעלה לעולם עליון ביותר שעליו נאמר ולא ידע איש את קבורתו, שאף אחד לא ידע את סוד מיתת משה, וא' במדרש שאף משה רבינו עצמו לא ידע, והיינו שלא עמד על המדרגה של מיתת משה, שהוא עולם שלמעלה מהדעת הרגיל. כי משה הוא בחי' הדעת של כלל ישראל, ומיתת משה היינו ערבוב הדעת וביטולו כמו שיכור שאין לו דעת. וזהו הסוד של בשעה שמת משה נולד משה, דהיינו שבשעה שנסתלק הדעת של משה נולד דעת חדש עליון יותר, דעת של 'עד דלא ידע', ועל כן נאמר עליו שמה עצמו לא ידע, שאין מי שיכול לעמוד על דעת זה.

ודעת זה נתגלה בפורים, ומצד דעת זה יכולים לומר גם ברוך המן. דהנה המן שמח שבאדר מת משה, ובאמת היה אכן צריך לשמוח מזה, אך הוא עצמו לא ידע למה הוא שמח. כי הוא סבר שהוא שמח במה שמת משה, ובאמת היה שורש שמחתו כי בעולם של 'מת משה' נעשה גם המן ברוך, ואם כן שפיר יש לו לשמוח שמחה גדולה. וזהו הסוד של עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, והוא הארה מלעתיד לבוא שיהיה עלייה גם לשלש הקליפות הטמאות, והארה מענין זה הוא רק בפורים ולא בזמן אחר. והארה זו הוא כענין מה שיש לנו גם בזמן הזה שעל ידי תשובה זדונות נעשו לו כזכויות.

מחיית עמלק

והנה בכל הדברים שבעולם הזה שאומרים שאין מבינים את הקב"ה, אזי צריך שיהיה בהם לאדם אמונה